

Lördagen den 4 April 1868.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Justerades 4 protokollsutdrag för den 1 dennes och protokollet för den 18 sistlidne Mars.

Upplästes och godkändes Bevillnings-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrivelser:

N:o 16. angående stämpelpappersafgiften; och

N:o 17. angående ändring i Kongl. Ordnings-stadgan för bränvins-brännerierna i fråga om öfverkontrollörernes arfvode.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att Grefve von Platen och Herr Almquist anmält sig vara af sjukdom hindrade att vid dagens sammanträde tillstädesvara.

Vidare tillkännagaf Herr Grefven och Talmannen, att anslag blifvit utfärdadt till sammanträdet fortsättning kl. 6 e. m.

Anställdes omröstning jemlikt 65 § Riksdags-ordningen öfver följande, af Banko-Utskottet i första punkten af Memorialet N:o 11 föreslagna och af båda Kamrarne godkända voteringsproposition:

Den som, i enlighet med Banko-Utskottets, af Första Kammarne bifallna förslag, vill, att Riksbankens under år 1866 upplupna vinst skall, i jennad summa af 2.100.000 R:dr, anvisas till Riksgälds-kontoret för Statens allmänna behof, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, kommer, i enlighet med Andra Kammarens beslut, en summa af 1,500,000 R:dr utaf Riksbankens under år 1866 upplupna vinst att anvisas till Riksgälds-kontoret för Statens allmänna behof.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 78;
Nej — 36.

Protokoll öfver omröstningen uppsattes, justerades samt afsändes till Andra Kammararen; och ankom derifrån efter en kort stunds förlopp ett protokollsutdrag N:o 209, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 62 ja och 106 nej samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 140 ja och 142 nej; hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Anställdes omröstning jemlikt 65 § Riksdags-ordningen öfver följande, af Banko-Utskottet i andra punkten af Memorialet N:o 11 föreslagna samt af båda Kamrarne godkända voteringsproposition:

Den som, i enlighet med Utskottets, af Andra Kammararen godkända förslag, vill, att den del af 1866 års bankovinst, som bestämmes att till Riksgälds-kontoret för Statens allmänna behof aflemnas, skall från Riksbanken utbetalas först under år 1869, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, kommer, i enlighet med Första Kammarens beslut, berörda vinst att aflemnas till Riksgälds-kontoret under år 1868.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 13;
Nej — 100.

Protokoll öfver omröstningen uppsattes, justerades och afsändes till Andra Kammararen; och ankom derifrån efter en kort stunds förlopp ett protokollsutdrag N:o 210, som upplästes, och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 91 ja och 79 nej samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 104 ja och 179 nej; hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Anställdes omröstning jemlikt 65 § Riksdags-ordningen öfver följande, af Stats-Utskottet i andra punkten af Memorialet N:o 44 föreslagna och af båda Kamrarne godkända voteringsproposition:

Den som vill, att Riksdagen, i enlighet med hvad Kongl. Maj:t

föreslagit, anvisar, att under instundande stats-regleringsperiod på samma villkor, som nu äro stadgade, till Utrikes-departementet utgå, ett till 457,950 R:dr nedsatt belopp, fördeladt uti nedannämnda särskilda anslag, nemligen:

till Departements-chefen	R:dr	24,000: —
” Departementets expedition	”	25,500: —
” Ministerstaten	”	320,750: —
” expenser och extra utgifter	”	70,000: —
samt sasom extra anslag till öfvergående utgifter	”	17,700: —

röstas

Ja:

Den det ej vill, röstas

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, med bibehållande af hittills utgående anslag till Utrikes-ministern och Departementets expedition, bestämt anslaget till Ministerstaten, i enlighet med den på en Stats-Utskottets Utlåtande N:o 27 bifogad tabell Litt. B. grundade beräkning, till 306,200 R:dr, och det till extra utgifter till 56,000 R:dr, samt derjemte till öfvergående utgifter anslagit för år 1869 ett belopp af 45,750 R:dr, äfvensom medgifvit framtida tillämpning af de villkor, som för anslagens användande nu äro bestämda.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 80;
Nej — 36.

Protokoll öfver omröstningen uppsattes, justerades samt afsändes till Andra Kammaren; och ankom derifrån efter en kort stunds förlopp ett protokollsutdrag N:o 211, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 35 ja och 134 nej samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 115 ja och 170 nej; hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Anställdes omröstning jemlikt 65 § Riksdags-ordningen öfver följande, af Stats-Utskottet i tredje punkten af Memorialet N:o 44 föreslagna samt af båda Kamrarne godkända voteringsproposition:

Den som vill, att Riksdagen, i enlighet med hvad Kongl. Maj:t äskat, anvisar, till uppförande af en laboratoribyggnad, ett extra anslag af 22,800 R:dr, att under år 1869 utgå, röstas

Ja:

Den det ej vill, röstas

Nej:

Vinner Nej, har Riksdagen icke funnit skäl at bifalla Kongl. Maj:ts uti ifrågavarande hänseende gjorda nädiga framställning.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 90;
Nej — 26.

Protokoll öfver omröstningen uppsattes, justerades samt afsändes till Andra Kammaren; och ankom derifrån efter en kort stunds förlopp ett protokollsutdrag N:o 212, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 49 ja och 117 nej samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 139 ja och 143 nej; hvidan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Anställdes omröstning jemlikt 65 § Riksdags-ordningen öfver följande, af Stats-Utskottet i fjerde punkten af Memorialet N:o 44 föreslagna samt af båda Kamrarne godkända voteringsproposition:

Den som vill, att Riksdagen, i enlighet med hvad Kongl. Maj:t föreslagit, anvisar för år 1869 till befästringsarbeten vid Carlsborg samt i Stockholms och Carlskrona skärgårdar ett anslag af 231.400 R:dr, att af Kongl. Maj:t, efter pröfning af hithörande frågor, för ändamålet disponeras, röstar

Ja;

Den det ej vill röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen beslutat:

- a) att för Carlsborgs fästningsbyggnadsarbeten anvisa för år 1869 ett extra anslag af 20.000 R:dr, samt att genom underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t, efter pröfning af de utaf befästringskomitéen framlagda planer, behagade, rörande ytterligare fortsättningen af dessa arbeten under nästa år, vid nästkommande riksdag afgifva förslag så tidigt, att Riksdagen må kunna då anvisa hvad som för ändamålet må finnas nödigt;
- b) att till fortsättande af skansbyggnaden vid Oxdjupet för år 1869 bevilja ett extra anslag af 87,400 R:dr;
- c) att icke bevilja de för skansen vid Hästholmen och försänkningen derstädes äskade belopp; samt
- d) att till Kongl. Maj:ts nådiga förslag, det de för år 1869 till befästringsarbeten beviljade medel skulle utan fördelning ställas till Kongl. Maj:ts disposition, icke lemna bifall.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 85;
Nej — 30.

Protokoll öfver omröstningen uppsattes, justerades samt afsändes till Andra Kammaren; och ankom derifrån efter en kort stunds förlopp

ett protokollsutdrag N:o 213, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 26 ja och 146 nej samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 111 ja och 176 nej; hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Anställdes omröstning jemlikt 65 § Riksdags-ordningen öfver följande, af Stats-Utskottet i femte punkten af Memorialet N:o 44 föreslagna och af båda Kamrarne godkända voteringsproposition:

Den som vill, att Riksdagen för år 1869 anvisar ett extra anslag af 75.000 R:dr till fortsättande af Topografiska korpens arbeten i och för fullbordandet af dess karteverk, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen till fortsättande af Topografiska korpens arbeten i och för fullbordande af dess karteverk anvisat ett extra anslag af 60,000 R:dr.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 79;

Nej — 37.

Protokoll öfver omröstningen uppsattes, justerades samt afsändes till Andra Kammaran; och ankom derifrån efter en kort stunds förlopp ett protokollsutdrag N:o 214, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 38 ja och 132 nej samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 117 ja och 169 nej; hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Anställdes omröstning jemlikt 65 § Riksdags-ordningen öfver följande, af Stats-Utskottet i sjunde punkten af Memorialet N:o 44 föreslagna och af båda Kamrarne godkända voteringsproposition:

Den som vill, att Riksdagen för år 1869 anvisar till arfvoden för ingeniörelervers undervisande vid krigshögskolan 3,000 R:dr, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen beslutat att för år 1869 anvisa till arfvoden för ingeniörelervers undervisande 3,000 R:dr.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 24;

Nej — 90.

Protokoll öfver omröstningen uppsattes, justerades samt afsändes till Andra Kammaren; och ankom derifrån efter en kort stunds förlopp ett protokollsutdrag N:o 215, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 42 ja och 118 nej samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 66 ja och 208 nej; hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Anställdes omröstning jemlikt 65 § Riksdags-ordningen öfver följande, af Stats-Utskottet i åttonde punkten af Memorialet N:o 44 föreslagna och af båda Kamrarne godkända voteringsproposition:

Den som vill, att Riksdagen beslutar:

att till Kongl. Maj:t aflåta underdånig skrifvelse med anhållan, att Kongl. Maj:t behagade utse en komité af lämpligt antal erfarne, sakkunnige och ojäfvige män med uppdrag till desse att, efter inhemtad noggrann kännedom om de Norrländska skogsförhållandena i allmänhet, samt om dem, hvilka angå Kongl. Maj:ts och Kronans samt öfriga under allmän vård och uppsigt i de norra provinserna varande skogarne i synnerhet och efter nogsamt öfvervägande af alla de omständigheter, rätts- och lokalförhållanden m. m., som på skogshushållningen och deraf beroende industriell verksamhet i dessa provinser kunna hafva inflytande, upprätta och om möjligt före nästa lagtima riksdag till Kongl. Maj:t afgifva ej mindre underdånigt fullständigt utlåtande öfver dessa och dermed i omedelbart sammanhang stående frågor, än ock förslag såväl till lämpliga lagbestämmelser som till behöfliga författnings-stadganden för åstadkommande af en förbättrad och efter tidsförhållandena samt på vetenskapliga grunder ordnad skogshushållning i de Norrländska provinserna, hufvudsakligast beträffande de under allmän vård stående, men ock i lämpliga fall vidkommande de enskildes dervarande skogar; börande derjemte särskildt utlåtande meddelas på hvad sätt, efter komiterades förmenande, Kongl. Maj:t och Kronan må kunna beredas all den inkomst, som af dess ifrågavarande skogar skäligen må kunna förväntas; att derjemte i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t, efter inhemtande af komiterades utlåtanden och förslag, behagade taga i nådigt öfvervägande, huruvida och på hvad sätt desamma kunna till någon Kongl. Maj:ts åtgärd föranleda, för befrämjande af en ordnad och förbättrad skogshushållning i Norrland; samt

att till Kongl. Maj:ts disposition ställa på extra stat ett förslagsanslag af 5,000 R:dr för bestridande af de kostnader, hvilka kunna komma att, med anledning af Riksdagens ifrågavarande underdåniga framställning, uppstå; röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen beslutat, att Herr Almqvists förevarande motion icke må till någon åtgärd föranleda.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 100;

Nej — 17.

Protokoll öfver omröstningen uppsattes. justerades samt afsändes till Andra Kammaren; och ankom derifrån efter en kort stunds förlopp ett protokollsutdrag N:o 216, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 57 ja och 112 nej samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 157 ja och 129 nej; hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Anställdes omröstning jemlikt 65 § Riksdags-ordningen öfver följande, af Stats-Utskottet i nionde punkten af Memorialet N:o 44 föreslagna och af båda Kamrarne godkända voteringsproposition:

Den som vill, att det för Kongl. Theatern uppförda anslag. 75.000 R:dr, till oförändradt belopp bibehålles, röstar

Ja:

Den det ej vill, röstar

Nej:

Vinner Nej, har Riksdagen till 60.000 R:dr nedsatt det för Kongl. Theatern anvisade anslag.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 88:

Nej — 27.

Protokoll öfver omröstningen uppsattes. justerades samt afsändes till Andra Kammaren; och ankom derifrån efter en kort stunds förlopp ett protokollsutdrag N:o 217, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 51 ja och 113 nej samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 139 ja och 140 nej; hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Anställdes omröstning jemlikt 65 § Riksdags-ordningen öfver följande, af Stats-Utskottet i tionde punkten af Memorialet N:o 44 föreslagna och af båda Kamrarne godkända voteringsproposition:

Den som vill, att såsom extra anslag för år 1869 anvisas till arfvoden åt Jordeboks-kontorets tjenstemän ett belopp af 24.700 R:dr, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, för fullbordande under år 1869 af Jordeboks-kontorets arbeten med granskning af ränteförvandlings-uträkningarne, på extra stat anvisat det af Kongl. Maj:t för Jordeboks-kontoret äskade anslagsbelopp, 24.700 R:dr.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—81;
Nej—35.

Protokoll öfver omröstningen uppsattes, justerades samt afsändes till Andra Kammaren; och ankom derifrån efter en kort stunds förlopp ett protokollsutdrag N:o 218. som upplästes och hvaraf inhämtades, att omröstningen derstädes utfallit med 41 ja och 122 nej samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 122 ja och 157 nej; hvidan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Anställdes omröstning jemlikt 65 § Riksdags-ordningen öfver följande, af Stats-Utskottet i trettonde punkten af Memorialet N:o 44 föreslagna och af båda Kamrarne godkända voteringsproposition:

Den som vill, att Riksdagen må, för hållande uti Stockholm af offentliga föredrag i sådana ämnen, som företrädesvis tillhöra allmän bildning, ställa till Kongl. Maj:ts disposition för år 1869 ett extra anslag af 5,000 R:dr R:mt, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen ansett sig icke böra för ifrågavarande ändamål bevilja något anslag.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—63;
Nej—53.

Protokoll öfver omröstningen uppsattes, justerades samt afsändes till Andra Kammaren; och ankom derifrån efter en kort stunds förlopp ett protokollsutdrag N:o 219. som upplästes och hvaraf inhämtades, att omröstningen derstädes utfallit med 43 ja och 123 nej samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 106 ja och 176 nej; hvidan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Anställdes omröstning jemlikt 65 § Riksdags-ordningen öfver följande, af Stats-Utskottet i fjortonde punkten af Memorialet N:o 44 föreslagna och af båda Kamrarne godkända voteringsproposition:

Den som vill, att Riksdagen på Allmänna Indragningsstaten uppför såsom årlig pension åt Intendenten vid Telegrafstyrelsens kameralafdelning, Liniechefen för de optiska telegraferna i Stockholms skärgård, Öfverstelöjtnanten Isak Fredrik von Heland ett belopp af 2.770 R:dr, att utgå från och med månaden näst efter den, hvarunder han från sina befattningar vid Telegrafverket erhåller afsked, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen funnit sig icke böra omförmälda pension bevilja.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 83;

Nej — 29.

Protokoll öfver omröstningen uppsattes, justerades samt afsändes till Andra Kammaren; och ankom derifrån efter en kort stunds förlopp ett protokollsutdrag N:o 220, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 35 ja och 126 nej samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 118 ja och 155 nej; hvidan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Anställdes omröstning jemlikt 65 § Riksdags-ordningen öfver följande, af Stats-Utskottet i femtonde punkten af Memorialet N:o 44 föreslagna och af båda Kamrarne godkända voteringsproposition:

Den som vill, att Riksdagen å Allmänna Indragningsstaten uppför ett belopp af 600 R:dr, att såsom pension af f. d. Landshöfdingen Montgomerys enka, Hedvig Elisabeth Montgomery, född Wallmark, årligen, så länge hon i enkostånd sig befinner, uppbåras, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kongl. Maj:ts nådiga framställning om pension för bemälda enka icke blifvit bifallen.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 95;

Nej — 14.

Protokoll öfver omröstningen uppsattes, justerades samt afsändes till Andra Kammaren; och ankom derifrån efter en kort stunds förlopp ett protokollsutdrag N:o 221, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 71 ja och 93 nej samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 166 ja och 107 nej; hvidan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Anställdes omröstning jemlikt 65 § Riksdags-ordningen öfver följande, af Stats-Utskottet i sextonde punkten af Memorialet N:o 44 föreslagna och af båda Kamrarne godkända voteringsproposition:

Den som vill, att Riksdagen beviljar den af Kongl. Maj:t äskade årliga pension af 400 R:dr åt Sekreteraren vid Statistiska Centralbyrån F. E. Fähræi efterlemnade enka, Carolina Mathilda Fähræus, född Nytzell, att utgå, så länge hon lefver ogift, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen icke funnit skäl att den för bemälda enka föreslagna pension bevilja.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—104;

Nej— 10.

Protokoll öfver omröstningen uppsattes, justerades samt afsändes till Andra Kamraren; och ankom derifrån efter en kort stunds förlopp ett protokollsutdrag N:o 222, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 62 ja och 98 nej samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 166 ja och 108 nej; hvidan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Anställdes omröstning jemlikt 65 § Riksdags-ordningen öfver följande, af Stats-Utskottet i sjuttonde punkten mom. a af Memorialet N:o 44 föreslagna och af båda Kamrarne godkända voteringsproposition:

Den som vill, att Riksdagen åt aflidne Machin-ingenjören, Friherre G. A. H. von Dübens enka, Hedvig Adamina Eugenia von Düben, född von Vegesach, anslår en pension af 400 R:dr, att årligen utgå, så länge hon lefver ogift, röstar

Ja:

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen icke funnit skäl att den för bemälda enka föreslagna pension bevilja.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—84;

Nej—28.

Protokoll öfver omröstningen uppsattes, justerades samt afsändes till Andra Kamraren; och ankom derifrån efter en kort stunds förlopp ett protokollsutdrag N:o 223, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 56 ja och 106 nej samt att båda Kam-

rarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 140 ja och 134 nej; hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i enlighet med ja-propositionens innehåll.

Anställdes omröstning jemlikt 65 § Riksdags-ordningen öfver följande, af Stats-Utskottet i sjuttonde punkten mom. b. af Memorialet N:o 44 föreslagna och af båda Kamrarne godkända voteringsproposition:

Den som vill, att Riksdagen tilldelar Kammarrättsrådet C. Printzenskölds enka. Beata Christina Printzensköld, född Lagerberg, under hennes återstående lifstid en årlig pension af 500 R:dr. röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen funnit sig icke böra omförmälda pensionsbelopp bevilja.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 81;

Nej — 27.

Protokoll öfver omröstningen uppsattes, justerades samt afsändes till Andra Kamraren; och ankom derifrån efter en kort stunds förlopp ett protokollsutdrag N:o 224, som upplästes och hvaraf inhämtades, att omröstningen derstädes utfallit med 50 ja och 107 nej, samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 131 ja och 134 nej; hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i enlighet med nej-propositionens innehåll.

Anställdes omröstning jemlikt 65 § Riksdags-ordningen öfver följande, af Stats-Utskottet i adertonde punkten af Memorialet N:o 44 föreslagna och af båda Kamrarne godkända voteringsproposition:

Den som vill, att Riksdagen beviljar Professoren C. G. Qvarnströms enka, Carolina Qvarnström, född Tivander, en pension af 600 R:dr årligen, att utgå från och med innevarande års början och så länge hon i enkostånd sig befinner, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen beviljat bemälda enka en pension af 400 R:dr årligen, att utgå från och med innevarande års början och så länge hon i enkostånd sig befinner.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 40;

Nej — 67.

Protokoll öfver omröstningen uppsattes, justerades och afsändes till Andra Kammaren. hvarifrån efter en kort stunds förlopp ankom ett protokollsutdrag N:o 225, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 55 ja och 103 nej, samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 95 ja och 170 nej; hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Anställdes omröstning jemlikt 65 § Riksdags-ordningen öfver följande, af Stats-Utskottet i Memorialet N:o 45 föreslagna och af båda Kamrarne godkända voteringsproposition.

Den som bifaller Stats-Utskottets, i fråga om den resekostnadsersättning, hvilken bör tillkomma Andra Kammarens ledamöter, uti sednare delen af Utlåtandet N:o 9 gjorda hemställan, att de vid sistförflutna riksdag meddelade stadganden såväl rörande resekostnadsersättningen, då resan sker på ångfartyg eller på jernväg, som öfriga i sammanhang dermed gifna stadganden, fortfarande skola, intilldess annorlunda varder af Riksdagen förordnadt, lända till efterrättelse, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen beslutat den förändring i de vid sistlidna riksdag i detta ämne meddelade stadganden, att, då resan sker på ångbåt, der hytt förekommer, ersättningen skall utgå endast för enkel hyttplats.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna halva utfallit sålunda:

Ja — 10.

Nej — 93.

Protokoll öfver omröstningen uppsattes, justerades samt afsändes till Andra Kammaren; och ankom derifrån efter en kort stunds förlopp ett protokollsutdrag N:o 226, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 41 ja och 100 nej samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 51 ja och 193 nej; hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i enlighet med nej-propositionens innehåll.

Anmäldes och bordlades från nedannämnda Utskott inkomna Utlåtanden och Memorial, nemligen från

Stats-Utskottet:

N:o 53, i anledning af Riksdagens år 1867 församlade Revisorers berättelse, angående granskning af Statsverkets samt andra utaf allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1865;

N:o 54, med förslag till sammanjemkning i anledning af Kamrarnes clika beslut, i fråga om afstående till Umeå stad af en del af landshöfdingeresidenstomten derstädes;

N:o 55, i anledning af återremiss af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 18, i fråga om upplåtelse till Westerås stad af Kronans dervarande spannmålmagasinstomt jemte dertill hörande utmarkslott;

N:o 56, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition angående upplåtelse till Landskrona stad af Kronan tillhörig jord derstädes;

N:o 57, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition angående jordafsöndring från underofficersbostället vid Skånska Hussarregementet N:ris 13 och 15 Norra Möinge, för inrättande af en skola i Asmunstors socken af Malmöhus län;

N:o 58, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition angående afsöndring af jord från majorsbostället Brunna N:ris 1 och 2 samt kapitensbostället Tibble N:o 4 vid Lifregementets Grenadierkorps, till byggnadsplats för tvänne folkskolehus inom Thorstuna församling af Westmanlands län.

Bevillnings-Utskottet:

N:o 12, i anledning af återremiss af Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 5, angående väckt förslag till särskild beskattning af cigarrer;

N:o 13, dels i anledning af återremiss i vissa delar af Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 4, angående tullbevillningen, dels ock med förslag till ännu icke afgjorda tullbestämmelser för vissa artiklar;

N:o 14, i anledning af återremiss i vissa delar af Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 8, angående villkoren för försäljning af brännvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker.

Banko-Utskottet:

N:o 13, angående Riksbankens låne- och kreditivrörelse;

N:o 14, angående åtskilliga föreskrifter i Bankoreglementets 5—10 artiklar;

N:o 15, i anledning af Herr A. O. Wallenbergs motion om införande i Bankoreglementet af vissa föreskrifter rörande expeditionen i Riksbankens kassor.

Kammaren åtskiljdes kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

In fidem
O. Brakel.

Lördagen den 4 April 1868.

Kammaren sammanträdde kl. 6 e. m.

Justerades ett protokollsutdrag för sammanträdet å förmiddagen samt protokollen för den 21 sistlidne Mars för- och eftermiddagen.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 28 sistlidne Mars och den 1 dennes bordlagda Utlåtande N:o 48, angående föreslagna statsbidrag till vägars anläggning, bro- och hamnbyggnader samt kanaler, äfvensom sjösänkningar och andra vattenaftappningsföretag m. fl. dylika föremål.

1—7:de punkterna.

Utskottets hemställanden bifölls.

8:de punkten.

Herr Landgren: Då den ifrågasatta omläggningen af kustvägen genom Wester-Norrlands län blifvit af Stats-Utskottet, på sätt som skett, behandlad, finnes nog föga utsigt att vinna ändring i hvad Utskottet föreslagit; men åtskilliga yttranden i Utskottets motivering hafva för-anledt mig att begära ordet, för att fästa Kammarens uppmärksamhet å deras origtighet. Här är sagdt, att den ifrågavarande väganläggningen skulle vara mindre behöflig, enär ångfartygsrörelsen emellan städerna och en del landthamnar utefter hela kuststräckan vunnit en sådan utveckling, att såväl person- som gods-rörelsen begagnar detta transport-sätt. Detta är hvad man länge hört upprepas af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen; men då detta kommunikationssätt endast kan påräknas för fem månader på året, torde häraf icke kunna hemtas någon giltig anledning för obehöfligheten af ifrågavarande vägomläggning. Det är vidare sagdt, att denna backiga väg ej skulle behöfva begagnas å den tid af året, då seglationen upphört, utan att man då kunde begagna ginvägar öfver kärr och sjöar. Det är verkligan eget, att denna besynnerliga historia återkommer, då den förra året visades vara alldeles orgrundad. Inom elfva socknar i Helsingland, genom hvilka denna väg går

går fram, finnes ej någon enda fläck der man öfver isade sjöar och kärr kan undkomma backarne. Inom Medelpad är förhållandet enahanda; mähända kan dock Njurundaelfven begagnas en half fjerdingstväg, då den icke är snöhöjd eller osäker. Likaledes finnes ett ganska ringa stycke sidoväg i Ångermanland. Således kan på en vägsträcka af trettio mil kanske en eller halfannan fjerdingstvägs isväg, vid sidan af den här ifrågasatta vägen, begagnas. Kammaren torde finna att dylika tröstegrunder äro egnade att förvillan icke att upplysa. Äfven andra svårigheter än de af mig förut påpekade möta, åtminstone för persontrafiken, vid begagnande af ångbåtskommunikationer; ty ångbåtarne besöka städer och andra ställen så oregelbundet, den ena gången tätt efter hvarandra, den andra gången med veckors mellanrymd, och utan att förmå följa de bestämda turerna, så att alla, som vilja fara från den ena norrländska staden till den andra, blifva nödsakade begagna sommarvägarne. Det är således alldeles klart, att denna väg bör omläggas och försättas i farbart skick, i hvilket den knappt kan sägas vara då den öfver allt är fylld med långa, tvära och halsbrytande backar. Att vidare fästa uppmärksamheten på den stora vigten af förbättrade kommunikationer utefter kusten, i händelse af infallande krig, må anses onödigt.

Jag vill ej längre upptaga Kammarens tid, utan inskränker mig till den anhållan, att denna punkt i Utlåtandet må ogillas, och återremitteras till Utskottet för närmare utredning.

Herr Leijonancker: Jag vill ej bestrida den siste talarens ytttrade mening, att denna vägomläggning kan vara behöflig, men då det understöd, som för densamma erfordras, är större än nuvarande tillgångar torde medgifva, och då dessutom förbättringar å kustvägen inom Helsingland, Medelpad och Ångermanland är för rörelsen inom Norrland af betydligt mindre vikt, än de arbeten, som nedläggas å kommunikationslinierna inifrån landet ned emot kusten, kan jag ej finna annat än att Utskottets Utlåtande i denna punkt är fullkomligt riktigt. Om deremot i dessa orter råder nöd, som skulle göra dem till understöd företrädesvis berättigade, så tager jag för gifvet att Kongl. Maj:t, af det anslag, Riksdagen för sådant ändamål beviljat, lemna hvad som kan erfordras. En sådan nöd kan dock, innan den är konstaterad, icke utgöra skäl för bifall till de ifrågavarande motionerna om bidrag till speciella vägbyggnader.

På grund af hvad jag anfört anhåller jag om bifall till Stats-Utskottets Utlåtande i denna punkt.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utskottets förevarande hemställan och dels återremiss deraf; framställdes proposition på bifall till Utskottets hemställan och besvarades med ja.

9:de—15:de punkterna.

Utskottets hemställanden biföllos.
Riksd. Prot. 1868. 1 Afd. 3 Band.

16:de punkten.

Herr Gyllenram: Om jag icke kände så väl, som jag gör det, den stora vikt för Wisby samhälle, hvilken ligger på bevarandet af den utanför stadens hamn uppförda vågbrytare; så skulle jag icke vågat påkalla Kammararens uppmärksamhet vid den nu föredragna punkten.

Det berör sannerligen en lifsfråga för staden; det gäller dess varande eller icke varande såsom handelsplats.

Men innan jag går vidare må det vara mig tillåtet att lemna en kort historik öfver denna vågbrytares tillkomst och öden.

Planen för densamma är uppgjord af Sverges dåvarande störste vattenbyggmästare. Men i obekantskapen med de lokala förhållandena och hafsstormarnes inverkan begingos tre väsendtliga fel vid anläggningen: det första var, att vågbrytaren lades alltför nära land. Härigenom äro dess yttre ytor utsatta för brottsjöarnes på det uppgående grundet fulla kraft, hvaremot de inre hafva att emotstå inflytelsen af det från stranden utströmmande vattnet. En brytning på vågbrytarens båda sidor skulle således uppkomma, som störande inverkade på den först anlagdas hållbarhet. Det andra felet var, att vågbrytarens bottendimensioner bestämdes alldeles för små, till följd hvaraf, och i sammanhang med de antagna lutningsförhållandena på de yttre eller åt sjön vettande ytorna, krönet blef för klent. Det tredje felet var, att byggnadsmaterialet utgjordes af kalksten, hvars lösa beskaffenhet icke mägtade motstå vågornas kraft.

Efter dessa planer och med dessa fel vidtog arbetet i början af 1840-talet och fortgick så, att detsamma godkändes till alla delar färdigt hösten 1847.

Någon tid härefter, eller senare på hösten, inkom ett fartyg, hvars djupgående icke medgal af förtöja det uti den inre hamnen, utan måste detsamma läggas under vågbrytaren, för att medelst bördingar lossa derifrån så stor del af den innehafvande lasten, att fartyget kunde inlöpa i hamnen. Under fortgången af detta arbete uppstår en våldsamt storm med den påföljd, att det vid vågbrytaren förtöjda fartyget icke allenast drog denna öfverända in uti bassinen, utan ock att fartyget slogs i spillror.

Såsom bidrag till det nu omintetgjorda kostsamma arbetet hade ett statsanslag af 117,150 R:dr blifvit beviljadt staden vid arbetets början.

Stadens hamn befann sig återigen utan skydd för hafvets menliga inverkan på i densamma liggande fartyg. Man måste alltså vara betänkt uppå att uppföra ännu en vågbrytare.

Dennas dimensioner togos väsendtligen olika den nedrasades, hvarjente byggnadsmaterialet skulle utgöras af granitblock. Ibland annat bestämdes i arbetsplanen, att vågbrytarens krön skulle stanna 2 fot *under* medelvattenståndet i hafvet; man antog nemligen, att brottsjöarnes inverkan härigenom skulle förmildras. Onekligen blef detta ock förhållandet; men uti den inre hamnen blef ock sjögången nära nog lika våldsamt, som utanför vågbrytaren, hvaraf de i hamnen liggande fartygen hade väsendtliga olägenheter och exempel felas icke derpå, att i vinterlag upplagda fartyg gjorde haverier inne i hamnen.

Vid 1850—51 årens riksdag beviljades ett nytt anslag af 126.937 R:dr 50 öre, hvarefter arbetet vidtog. Sedan man uppfört vägbrytaren efter den nädigst gillade planen, insåg man nödvändigheten af att höja krönet till minst två fot öfver ytan af medelvattenståndet; och man trodde sig sent omsider hafva fått ett arbete, som motsvarade det dermed äsyftade ändamålet. Utaf vederbörande embetsmyndigheter blef detsamma ock godkändt. Under tiden hade Kongl. Maj:t, enär sig visade, att vägbrytaren icke kunde uppföras för den beräknade kostnaden, beviljat staden ett amorteringslån, som under år 1858 utföll med 150.000 R:dr. Emellertid faun man snart, att det utförda och godkända arbetet icke var tillfyllestgörande. Man bemärkte nemligen, hurusom under grundstormarne stenfyllningen i de mot hafvet vettande stenkistorna upphäfdes, dels på vägbrytarens plåtå, och dels öfver denna in i hamnbassinen. Efter det att vederbörande dertill lemnat sitt samtycke, företog sig då staden att på midten af plåtåen uppföra en 5 à 6 fot hög och 3 stenrader bred mur, eller parapet, i afsigt att med denna förekomma den yttre stenfyllningens införande i bassinen. Detta arbete har staden utfört med mycken kostnad, men har ock haft tillfredsställelsen att dels få detsamma vid afbesigtningen väl vitsordadt och dels vunnit det dermed afsedda ändamålet. Besigtningen häraf förrättades, om jag icke missminner mig, hösten 1865, intill hvilken tid man dessutom hade förstärkt den för nordvestliga och nordostliga stormar mest utsatta norra ändan af vägbrytaren, förmedelst stenblockens inmurning uti cement. Och under hela arbetet hade staden af egna medel tillskjutit den, med hänsyn till dess tillgångar och förvärfskällor, icke obetydliga summan af 299,624 R:dr.

Då likväl det snart visade sig, att det på norra ändan af vägbrytaren utförda förstärkningsarbetet icke mäktade att emotstå hafvets våldsamma åverkan, utan att den cementerade massan rubbades i dess läge och drogs ner i hafvets djup, så beslöt stadsstyrelsen att af de nuöfver knappa medelstillgångarne göra ett ytterligare försök i denna riktning. Efter samråd med vederbörande embetsmyndighet och under ledning af en fullt kompetent arbetschef, nemligen den som utfört hamnbyggnaden i Helsingborg, inmurades förliden sommar, i de nedrasade stenblockens tomrum, en bétonmassa med underlag af den quarliggande stenfyllningen på de yttre kistraderna, hvarjemte tvänne större bétonblock, deraf det ena höll omkring 10,000 kubikfot, utlades på yttre sidan om den inmurade massan, i afsigt att med de åt hafvet vända ytorna motstå sjöarnes våldsamt. Höststormarne vidtogo och de tvänne bétonblocken neddrogos i hafvet samt underlaget för den inmurade bétonmassan rubbades med den påföljd, att en spricka af flera fots bredd nu skiljer den från stenblocken. Detta arbete kostade staden 6.000 R:dr, utan den ringaste nytta.

Efter denna redogörelse tillåter jag mig öfvergå till sjelfva saken.

Majoren Remmer har, i det af honom uppgjorda förslag å kostnaderna för vägbrytarens förstärkning och sammanbindning med land, beräknat, bland annat, att 7.500 R:dr jemte 20 procent derå (för redskap, för prisstegring, ingenjörsarfvoe m. m.) 1.500 R:dr eller tillsammans 9000 R:dr skulle erfordras till de *oundgängligaste* reparationerna å vägbrytaren. Styrelsen för allmänna väg- och vattenbyggnader har förör-

dat dessa reparationer, och meningen hade varit att genom Kongl. Maj:t få denna viktiga angelägenhet för innevarande års riksdag framlagd; men när en underdänig anhållan härom icke kunde inom föreskrifven tid ske, återstod intet annat än att en enskild motionär gjorde framställning hos Riksdagen i detta afseende.

Hvad Wisby hamn vidkommer, så är den visserligen en lifsfråga för sjelfva Wisby, men den är äfven af stor vikt för sjöfarten å Östersjön, ithy att den är den enda nödhamn på Gotlands vestra kust, som med fördel, vid mycket häftiga stormar, kan angöras. Der förekomma väl på Westra kusten äfven Klintehamns, Westergarns och Burgsviks hamnar, men dessa äro, såsom nödhamnar betraktade, vida underlägsna Wisby hamn, som dessutom har det företräde framför alla öfriga öns hamnar, att den vintertiden vanligen är isfri. Att denna hamn också blifvit ansedd vara af gagn icke endast för sjelfva Wisby torde bäst bevisas af de anslag, Rikets Ständer och det län Kongl. Maj:t, på sätt jag förut nämnt, lemnat densamma. Å detta län, hvilket erhöles från handels- och sjöfartsfonden och som staden amorterar — räntan och amorteringen uppgå årligen till 15.000 R:dr — återstå 127,500 R:dr ogulдне.

Beträffande stadens förmåga att af egna medel bekosta de nödvändiga reparationerna af de å vägbrytaren befunna brister, så anser jag mig böra nämna, att staden omöjligen eger denna förmåga. Dess skulder hafva under de sednare åren betydligt ökats; dess kommunalutskylider stiga årligen — förra året utgjorde de 3 R:dr och komma efter all sannolikhet innevarande år att utgöra närmare 5 R:dr för hvarje bevillningsriksdaler; — men dess inkomster hafva de sednare åren minskats *dels* derigenom, att de landthandlande, hvilka, såsom i Wisby burskaps-egande borgare, förut egde skyldighet att mantalsskrifvas i staden, numera äro berättigade att mantalsskrifva sig annorstädes; och *dels* genom den sedan år 1865 gällande nya taxan angående hamnpenningar på Gotland.

Då således det är behörigen utredt, att de ifrågasatta reparationerna å vägbrytaren äro oundgängligen nödvändiga; *då* Wisby hamn är af stor vikt för sjöfarten å Östersjön; och *då* Wisby stad omöjligen är i tillfälle att reparationerna af egna medel bekosta, så är det väl uppenbart, att Statens mellankomst är af nöden; och *då*, genom ett uppskof med verkställande af dessa reparationer, det arbete, som å hamnbyggnaden redan blifvit nedlagdt, skulle kunna blifva helt och hållet tillintetgjordt, torde väl den af Utskottet omförmälda omständighet, att frågan ännu icke blifvit af Kongl. Maj:t pröfvad, ej böra utgöra ett skäl att afslå det för reparationerna erforderliga anslaget.

På grund af hvad jag anført får jag derföre anhålla att Kammarren ville besluta: att till Kongl. Maj:ts disposition ställa ett anslag af 9000 R:dr för att, i händelse Kongl. Maj:t pröfvar reparationer å vägbrytaren utanför Wisby hamn redan innevarande år vara oundgängligen behöfliga, kunna för ändamålet användas.

Grefve af Ugglas: Jag får fästa den siste talarens och Kammarrens uppmärksamhet derpå, att Stats-Utskottet ej förbisett eller underkänt vigten af hela det arbete, som erfordras för att sätta vägbrytaren vid Wisby i fullkomligt ändamålsenligt skick; men Utskottet har, vid

det förhållande, att den större arbetsplanen, som chefen för södra väg- och vattenbyggnadsdistriktet uppgjort, ännu ej blifvit af Kongl. Maj:t pröfvad, ansett sig ej kunna för Riksdagen föreslå anvisande af det begärda större anslaget. An mindre har Utskottet underkänt vigten af att så hastigt som möjligt få de reparationer verkställda, som erfordras till vägbrytarens nödtorftiga förstärkande, och hvilka, såsom den siste talaren uppgifvit, beräknats till 9,000 R:dr; men Utskottet har ansett, hvad denna utgift beträffade, att några särskilda medel ej skulle behöfva anslås, då, såsom Utskottet uttryckt, Kongl. Maj:t icke lär sakna medel för detta ändamål. Härvid har Utskottet egentligen ej tänkt på de 20,000 R:dr, som i 12:te punkten af detta Betänkande finnas omnämnda, utan Utskottet har, ehuru det ej uttryckt detta, ansett, att medel härtill kunde tagas från handels- och sjöfarts-fonden, från hvilken till Wisby stad betydligt redan blifvit lemnadt. Utskottet har funnit detta lämpligt, dels emedan det ifrågavarande arbetet är af gagn ej allenast för den särskilda kommunen — Wisby stad — utan i allmänhet för handeln i Östersjön; och dels emedan, då den amortering, som ingår från Wisby till handels- och sjöfartsfonden, uppgår till 15,000 R:dr. från denna fond skulle kunna, utan någon svårighet, af nämnda summa, försträckas till staden 9,000 R:dr.

På dessa grunder får jag yrka bifall till hvad Utskottet i denna punkt hemställt.

Friherre Beck-Friis: Äfven jag får, på de af Grefve af Ugglas anförda skäl, yrka bifall till Utskottets Utlåtande i denna punkt; och jag ber endast få tillägga, att man inom Utskottet, vid behandlingen af ifrågavarande motion, fann det förunderligt, att åtgärder icke redan vidtagits för afhjelpande af de ä vägbrytarens befunna brister.

Herr Leijonancker: Egentligen har den af de två förste talarne anförda omständighet, att Wisby hamn är af gagn ej endast för Wisby, utan för Östersjöhandeln i allmänhet, bestämt min åsigt, att det är Statens pligt tillse, det en väl ordnad hamn finnes i Wisby. Om frågan i sin helhet varit behörigen pröfvad skulle jag för min del därför med största beredvillighet afgifvit min röst för *hela* det anslag, som blifvit ifrågasatt; men enär frågan om vägbrytarens medelbara förstärkning genom sammanbindningsarmens utläggande ej blifvit pröfvad af behörig myndighet — väg- och vattenbyggnadsstyrelsen — måste jag, i likhet med Utskottet, anse, att motionen, för såvidt den afser det äskade beloppet å 147,500 R:dr, bör afslås. Helt annorlunda är förhållanbet med den ifrågasatta oundgängliga reparationen å vägbrytarens. Denna är af nämnda styrelse pröfvad och förordad, och här kan man således ej, såsom skäl för afslag, åberopa, att vederbörande ej blifvit hörde. Då Wisby stad, i ansende till dess knappa tillgångar, ej på den korta tiden, som förflutit, sedan reparationen å vägbrytarens blef erforderlig, kunnat verkställa denna; och då ett uppskof med bristernas afhjelpande är förenadt med stor risk, lär väl Staten böra träda emellan och lemna härför behöfligt anslag. Det har blifvit anfördt, att beloppet för denna reparation icke behöfde särskildt anslås, utan att det kunde tagas från andra håll. Detta är väl möjligt; men jag vet

åtminstone, att hamnbyggnadsfonden för innevarande år redan är disponerad, och jag har skäl antaga, att förhållandet är enahanda med handels- och sjöfartsfonden. Jag anser det derföre orätt att hänvisa till dessa fonder.

På grund af hvad jag anfört får jag således anhålla om bifall till den af Herr Gyllenram nu gjorda framställning.

Herr Wærn: Jag anser behovet af en snar reparation å Wisby vägbrytare vara så ögonskenligt, att det med största skyndsamhet bör afhjelpas; och det kan väl ej vara rätt vid sådant förhållande, och då här endast är fråga om 9,000 R:dr. hänvisa till den å Kongl. Maj:ts disposition ställda handels- och sjöfartsfonden, hvilken, efter hvad för icke så längesedan blifvit utredt. ej tål vid någon minskning. Man har sagt, att det vore särdeles lämpligt att till detta ändamål använda handels- och sjöfartsfonden. enär Wisby till densamma ärligen anorterar 15,000 R:dr. Jag för min del kan ej finna denna omständighet utgöra något skäl för fondens användande i detta fall; ty Regeringen har naturligtvis beräknat likaväl att dessa 15,000 R:dr. som hvarje annan af fondens fordringar, skulle till fonden ingå.

Saken är i sig sjelf ganska enkel: Staten och Wisby stad hafva gemensamt byggt den ifrågavarande vägbrytaren; häftiga stormar hafva förstört den och reparationer äro derföre oundgängliga; staden mågtar ej bekosta dessa och begär derföre en hjälp af Staten å 9,000 R:dr. Är det skäl att gifva detta belopp? Ja otvifvelaktigt; och då böra vi också. utan att hänvisa till en fond, som är ställd till Kongl. Maj:ts disposition, och som icke står i någon gemenskap med Wisby vägbrytare. härför bevilja ett extra anslag.

Jag anhåller om bifall till den af mig gjorda reservationen.

Friherre af Ugglas: Behovet att iståndsätta ifrågavarande vägbrytare har här blifvit så klart ådagalagdt, att jag tror att tankarne ej kunna vara delade derom, att medel för detta ändamål bör anvisas. Är nu Kammararen af den öfvertygelsen. dels att arbetet är nyttigt och viktigt ej allenast för Wisby stad, utan äfven för Östersjöhandeln i allmänhet. och dels att Wisby ej sjelf mågtar bekosta detta arbete, så synes det också lämpligt, att Kammararen beviljar ett särskildt anslag härför. och ej hänvisar på en tillgång, som uteslutande beror på Kongl. Maj:ts att disponera. Jag vill ej bestrida, att detta arbete lämpar sig för erhållande af understöd från handels- och sjöfartsfonden; men det är Kammararen noggsamt bekant, att denna fonds inkomster äro till största delen redan tagna i anspråk. och att omständigheter kunna inträffa, som ytterligare komma att medtaga fondens tillgångar. Jag hemställer, om det. under sådana förhållanden, icke vore i sin ordning, att Kammararen förenade sig om det beslut, som den siste talaren föreslagit.

Grefve Hamilton. Henning: Efter det myckna, som blifvit yttradt i afseende på nödvändigheten för Wisby stad att så snart som möjligt få sin hamn iståndsatt, såvida ej hela staden skall gå under, har jag intet att tillägga derom; men jag har begärt ordet för att erinra om det förhållande, att under det de flesta af Sverges provinser kom-

mit i åtnjutande af understöd från Staten till anläggning af dyrbara jernvägar. och under det Norrland, under loppet af några år, i statsbidrag erhållit millioner för omläggning af backiga vägar, myrutdikningar och vattenaftappningar m. m., har Gotland ej fått och kan ej heller i framtiden göra anspråk på dylika anslag. Hvad jernvägar beträffar, så ligger det i sakens natur, att sådana icke kunna komma att uppstå på Gotland, och några backar finnas der ej, som behöfva borttagas. Det enda sätt, på hvilket det gemensamma fäderneslandet kan genom anslag understödja Gotland, är att lemna understöd till dess sjöfart och hamnar, bland hvilka hamnen i Wisby är af stor vikt; och då dertill tages i betraktande, att det ifrågasatta anslaget afser icke uteslutande en fördel för Gotland, utan en gemensam fördel för den Svenska sjöfarten och sjöfarten i allmänhet i Östersjön, så tvekar jag för min del ej att med min röst biträda det af Herr Wærn, i hans reservation, framställda förslag.

Herr Sæve: Såsom född och uppfödd på Gotland har jag mig väl bekant hvilken skada de vestliga stormarne der förorsaka och huru Wisby hamnbyggnad och vågbrytare blifvit, genom de starka höst- och vinterstormarne, flera gånger förstörda. Den första vågbrytaren, vid hvars uppförande man icke tog tillräcklig hänsyn till de lokala förhållanderna och den styrka, vågbrytaren borde ega, blef nära nog grusad af ett svårt våganfall, och den andra, som syntes hafva fått en fastare grund för att stå emot stormarnes styrka, blef älven till stor del förstörd. För att den nuvarande vågbrytaren skall lemna tillräckligt motvärn, återstår, såsom föreslaget är, att sammanbinda den med landet genom en arm. Dertill hafva vi för närvarande ej medel, men riksdagens tillgångar böra väl åtminstone medgifva verkställande af de *oundgängligaste* reparationerna å vågbrytaren, så att denna kan för några år lämna ett väl behöfligt skydd. Att denna fråga är af största vikt för stadens handel torde hvar och en inse; föregående talare hafva redan tydligt lagt i dagen såväl detta som att den är af vikt för Östersjöhandeln i allmänhet, och det vore högst ledsamt och sorgligt för Wisbysamhälle, om Riksdagen skulle neka detsamma hjälp i detta fall, som så nära berörer samhällets välfärd. Summan är ju dessutom ej så stor.

På grund af hvad jag anfört anhåller jag att få instämma med Herr Wærn och Grefve Hamilton i deras tillstyrkande, att för de ifrågasatta reparationerna ett extra anslag af 9,000 R:dr må af Riksdagen beviljas.

Grefve af Ugglas: Det har framställts emot hvad jag nyss yttrat med afseende på handels- och sjöfartsfondens användande för de ifrågasatta reparationerna, att det icke vore lämpligt af Riksdagen att syfta derå, då denna fond blifvit ställd till Kongl. Maj:ts disposition. Enär jag ifrigt försvarat denna Kongl. Maj:ts dispositionsrätt, måste jag äfven önska, att fondens medel användas till sådant ändamål, hvarför de äro afsedda; och att de ifrågasatta reparationerna, som äro till gagn för Östersjöhandeln i allmänhet, således med skäl borde verkställas af medel från denna fond, måste man väl medgifva. Att medel finnas i denna fond inestående hafva vi inhemtat af en Kongl. Maj:ts nådiga

Proposition, hvori uppgifves, om jag icke missminner mig, att i fonden kvarstå 119,000 R:dr, som äro beräknade för oförutsedda behof. Emellertid måste jag medgifva, att det förhållande, hvarom jag först i dag, genom den här lemnade upplysningen, erhållit kännedom, nemligen att, derest en telegrafledning emellan Sverge och Ryssland blir beslutad, denna fonds medel skola användas till bestridande af kostnaderna här för, ställer frågan på en annan punkt än förut. Då denna telegrafledning, derest den blir af, skulle kosta på Sverges del 200,000 R:dr och således mera än hvad i fonden för närvarande inestår, så kan jag icke motsätta mig, att ett extra anslag för de ifrågasatta reparationerna af Riksdagen beviljas; och jag anser mig därför, med frångående af mitt förra yrkande, böra biträda den af Herr Wærn, i hans reservation, gjorda framställning.

Herr Gyllenram: Med anledning af en värd talares yttrande, att man funnit det besynnerligt, att anordningar ej redan blifvit vidtagna för de å vägbrytaren befunna bristernas iståndsättande, har jag ansett mig böra begära ordet endast för att lemna den upplysning, att enär det betänkande, som Majorerne Remmer och Grafström i frågan afgifvit, hvilket är dateradt den 1 sistlidne November, först på senhösten anlände till Wisby och i början af detta år till Kongl. Maj:ts öfverlemnades, några åtgärder hvarken af Regeringen eller stadsstyrelsen kunnat vidtagas, då de under hela hösten och vintren rådande grundstormarne därför lagt hinder i vägen.

Herr Nordström: Mig synes, att det anslag, Stats-Utskottet under denna punkt ansett sig böra afstyrka, förtjenar tvärtom bifall. Ändamålet dermed vore, att från Statens sida lemna ett bidrag till kostnaderna för återställande af den genom storm och brottsjöar för en tid tillbaka förstörda vägbrytaren i Wisby hamn, hvars yttre linie den bildar. Sjelfva namnet, vägbrytare, gifver redan tillkänna att den i sig sjelf måste, för att göra hamnen användbar, vara ett verkligt behof; och då man härvid tager i betraktande, att kommunen Wisby med sin folk mängd af omkring 6,000 personer icke kan räknas till de förmögna stadskommunerna i vårt land, att man ej heller kan hoppas att den på landsbygden af ön Gotland boende, af mindre jordbrukare och fiskare bestående, till omkring 50,000 personer uppgående, befolkningen skulle finnas benägen att för ändamålet underkasta sig någon uttaxering, att den på ön Gotland befintliga, beqväma och rymliga, hamnen Slitö ligger nog mycket på sidan om den stora, allmänna handelsstråklinién, att ej göra den ifrågavarande hamnen vid Wisby umbärlig, och att i allmänhet man ej med fog kan säga, att Gotland hittills varit något särskildt omhuldadt föremål för moderlandets omsorger, så torde i alla dessa förhållanden tillräckliga anledningar finnas för att nu bevilja det begärda anslaget.

Jag vill ej nu tala om den stora betydelse ur politisk synpunkt, som besittningen af ön Gotland eger för Sverge, men tillåter mig endast att nu erinra om, huru sannolikt det är, att den äfven i kommersielt hänseende kan uti en icke alltför aflägsen framtid komma att återvinna åtminstone någon del af sin fordna betydelse såsom en hufvudsta-

tionsplats för sjöhandeln på Öster- och Westerhafven, sedan nemligen, efter det Suezkanalen, förbindande de Indiska hafven med Medelhafvet, blifvit slutligen öppnad, och jernvägsnäten i de ostliga delarne af vår verldsdel hunnit fulländas, den stora verlds-handeln åter begynner i hufvudriktningarne intaga de banor, som den i medeltiden för sig hade utstakat. Jag förenar mig med de ledamöter af Kammaren, som uttalat sig för beviljande af det ifrågavarande anslaget.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats dels bifall till Utskottets förevarande hemställan och dels af Herr Gyllenram, att Kammaren, med afslag å samma hemställan, skulle för sin del besluta att till Kongl. Maj:ts disposition ställa ett extra anslag af 9,000 R:dr, för att, i händelse Kongl. Maj:t pröfvade reparationer å vågbrytaren utanför Wisby hamn redan innevarande år vara oundgängligen behöfliga, kunna för ändamålet användas; framställdes först proposition på bifall till Utskottets hemställan, hvarvid svarades nej, och sedermera proposition på afslag derå och antagande af Herr Gyllenrams ofvanomförmälda förslag, hvartill svarades ja.

17:de och 18:de punkterna.

Utskottets hemställanden biföllos.

19:de punkten.

Utskottets hemställanden nederst å sidan 15 och öfverst å sidan 16.

Biföllos.

Utskottets hemställan medlerst å sidan 16.

Grefve Mörner, Julius Oscar: Jag minnes ganska väl, att, då denna fråga förevar vid sist hållna riksdag, en ganska liflig debatt uppstod om ändamålenligheten af ifrågavarande anslag. Detsamma blef dock då beviljadt, men jag måste bekänna, att de skäl, som då anfördes för detsamma, icke varit tillräckliga att öfvertyga mig om nödvändigheten att detta anslag vidare skulle fortvara. Man inhemtar nemligen af berättelser som afgifvits af agronomer, hvilka rest i Norrland, att de afsedda odlingarne endast i ringa mån blifvit fullbordade, och ganska ofta vidtagits endast för att åtkomma det beviljade Statsanslaget eller den så kallade kronohjelpen. Vid sådant förhållande vet jag ej om det kan anses lämpligt att år efter år utkasta 120,000 R:dr i ändamål att borttaga frostländigheten från vissa orter i Norrland; ett arbete, hvilket vore mycket bra, om det verkställdes, men som bestämdt icke bör åtnjuta statsbidrag, om det ej ordentligen utföres. Jag motsätter mig dessutom detta anslag ur principiell synpunkt. Ty om jag också kan gå in på, att Staten bör bevilja anslag till större allmänna arbeten, såsom betydligare väg- och kanalanläggningar eller större sjösänkningar, så kan jag dock ej anse det lämpligt, att Staten beviljar understöd åt

en mängd småarbeten, sådana som de diknings- eller vattenaftappningsföretag, hvarom här är fråga. I de fall, då den enskilda företagsamheten ej mäktar verkställa dylika företag, torde det behöfliga biträdet böra anskaffas genom försorg af vederbörande kommuner eller landsting. Vi finna visserligen, att sedan gammalt tillgätt så, att Staten beviljat understöd äfven till dylika arbeten, men tiderna förändra sig och med dem äsigterna, synnerligast de om anslagsfrågor af sådan art som denna. Det stadgas visserligen såsom vilkor för åtnjutande af dessa anslag, att kommunerna skola afgifva förbindelser å de belopp som erhållas. Förbindelser äro ej svåra att erhålla, men värre är att vaka öfver deras uppfyllande. Kostnadsförslag skola äfven upprättas, och endast en tredjedel af desamma belopp erhållas såsom statsbidrag till arbetet; men kostnadsförslag kunna upprättas på olika sätt, och äfven så att en tredjedel deraf kan förslä till största delen af arbetets fullgörande. Arbetena skola vidare öfvervakas, förmodligen af vederbörande kronofogdar eller länsmän. Kronofogdarne kunde väl möjligen hafva tid dertill, deras tjänst är nemligen ej så utomordentligt ansträngande. Men det torde måhända ändock vara för mycket begärdt, att de skulle fara omkring och efterse dessa arbeten. För länsmännen torde en sådan uppsigt vara omöjlig. Uppsigten häröfver borde otvifvelaktigt lemnas åt kommunerna sjelfva, och verkställas af kommunernas egna tjänstemän. Dylika tjänstemän har landstinget; och socknarne aflöna vanligtvis särskilda personer, hvilka skola hetas biträda med skrivarehjelp, men i sjelfva verket i hvarjehanda hänseenden besörja kommunala angelägenheter. Hvad är då naturligare än att låta dessa tjänstemän göra ännu mera gagn för sin aflöning.

Man säger slutligen, att dessa dikningsföretag skola befrämja landets kultur och vara nödvändiga för odlingen af vissa trakter. Jag tillåter mig med anledning häraf anmärka, att, ehuru dessa anslag blifvit beviljade år efter år, så att omkring 600,000 R:dr blifvit på det ändamål, som desamma afsett, nedlagda, så äro likväl resultaten små, om ens märkliga, men penningarne äro och förblifva borta. Jag kan för min del ej inse annat än att detta anslag bör, ju förr desto heldre, indragas, och jag får därför yrka afslag på Utskottets förslag om beviljande af 120,000 R:dr till ifrågavarande ändamål.

Herr Leijonancker: Den föregående talaren har yttrat, att Staten ej borde lemna bidrag till sådana arbeten, som de ifrågavarande, emedan desamma borde tillhöra den enskilda företagsamheten. Jag kan ej dela denna hans äsigt. Dessa anslag äro nemligen egnade att uppmuntra folket till en bättre odling af sin jord, och att lära dem att förstå hvad densamma, om den väl skötes, kan inbringa. De anslag, som hittills gifvits till sjösänkningar och vattenaftappningar i Södra Sverige, hafva i betydlig mån verkat derhän, att allmogen erhållit insigt om fördelarne af ett dylikt arbete. Allteftersom denna insigt stigit hafva villkoren för erhållande af bidrag till dylika arbeten blifvit skärpta, så att dessa bidrag nu mera såsom vi alla veta utgå i form af lån med 5 procents ränta.

En sådan uppfostran och undervisning i landtbruket bör äfven komma Norrland till del. Den har nemligen hittills inverkat nästan

uteslutande på södra delen af Sverige. I Norrland är detta uppfostringsarbete svårare, emedan folkmängden der är glesare. En mängd af de förvärfskällor, som Norrland förut haft, börja nu att sina ut, och dess befolkning nödgas att mera vända sig till jordbruket, hvilket hitills varit för dem temligen främmande. Det torde då icke vara ur vägen, att ett anslag beviljas, hvilket hufvudsakligen afser att lära denna befolkning att rätt sköta sin jord. Men just till följd af denna deras obekantskap med jordbruket, kunna vi endast småningom i afseende på dessa understöd ingå på den bana, som vi i afseende på dylika anslag till rikets öfriga delar beträddt; att nemligen bevilja dem endast i form af län.

Det anmärktes af den föregående talaren, att de anslag, som blifvit till dylika odlingar beviljade, skulle vara bortkastade, emedan odlingarne ej kommit till verkställighet. Han har i detta fall till någon del rätt, men hans skäl är nu mera antiqveradt. Åtskilliga odlingar och utdikningar, till hvilka anslag på 1840-talet beviljats, hafva nemligen ej blifvit vidtagna, eller, om de blifvit verkställda, fått förfalla. Men just med kändedom härom, blef vid det tillfälle, då det ifrågavarande anslagsbeloppet första gången gafs, såsom ett vilkor för anslagets beviljande föreskrifvet, att vederbörande kommuner, föreningar eller enskilde, som kommit i åtnjutande af anslaget, skulle förbinda sig, att för framtiden underhålla de arbeten, som blifvit derför utförda. Genom denna ansvarighet har man förekommit förnyandet af hvad som på 1840-talet inträffat, nemligen att de afsedda arbetena ej blifvit utförda.

Samme talare har vidare anmärkt, att kostnadsförslagen voro otillförlitliga och att arbetena icke behörigen öfvervakades utan blefvo illa utförda. Jag ber med anledning häraf, att få upplysa, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsens tjenstemän blifvit strängt ålagda, att granska kostnadsförslaget och öfvervaka arbetena. Och att de fullgjort detta arbete och haft tillsyn ej blott öfver de icke fullbordade utan äfven öfver de fullbordade arbetena torde kunna genom offentliga handlingar bevisas. Den föregående talarens uppgift att nämnda kontroll utöfvades af kronofogdar och länsmän, torde grunda sig på ett fullkomligt misstag. Verkan af de företagna dikningsarbetena har, enligt hvad väg- och vattenbyggnadskorpens officerare vitsordat, redan varit förträfflig. Det har visat sig, att på de orter, der dylika arbeten försiggått, frostländigheten väsendtligen förminskats, klimatet förbättrats och skörden blifvit ymnigare. Jag tror derföre, att Riksdagen, som en gång beträddt banan, att bevilja dylika anslag, ej gerna kan afgå från densamma, och jag får särskildt uttrycka den åsigt, att, om dessa anslag skulle indragas, förevarande tidpunkt skulle vara den dertill olämpligaste. Jag får derföre påyrka bifall till Utskottets förevarande förslag.

Herr Bennich: Den förste värde talaren erinrade om diskussionen i denna fråga vid förra riksdagen, men tycktes ej hafva fästat synnerligt afseende vid de många och talande skäl, som då anfördes för anslagets beviljande. En hvar som någon tid vistats i Norrland, och jag bland dem, kan dock vitsorda, att det ej finnes några arbeten, som för Norrland äro af så stor vikt, som de ifrågavarande dikningsföretagen. Vissheten derom är också så lefvande hos folket, att någon tve-

kan i detta afseende icke torde kunna uppstå hos någon, som närmare känner till de Norrländska förhållandena. Den siste värde talaren åberopade sina underlydandes vitsord, hvilka samtliga instämt i att bestyrka det ifrågavarande anslaget gagn. Jag beklagar verkligen, att den förste värde talaren, hvilken visat så mycket och så hjertligt intresse för vårt jordbruk, ej tagit någon grundligare kännedom om Norrlands förhållanden. Hans åsigt i denna fråga skulle i sådant fall säkerligen vara helt olika mot hvad de nu äro. Jag vågar ej upptaga Kammarrens tid längre, utan inskränker mig till att yrka bifall å Utskottets förslag.

Friherre Beck-Friis: Ehuru jag för min del är fullt öfvertygad, att vattenaftappningar i Norrland äro lika nyttiga som på något annat ställe i riket, så kan jag dock ej neka, att de upplysningar, som meddelades vid ärendets remitterande till Utskottet, äfvensom de underrättelser, jag derefter erhållit, hafva gjort mig något tvehågsen, att bevilja anslag till dylika arbeten. Då likväl, enligt hvad här blifvit under diskussionen upplyst, kontrollen öfver dessa medels användande nu är större än förut, samt Norrland en gång fått vana på dessa anslag, tror jag dock att tidpunkten ej vore rätt väl vald, om ett afbrott nu gjordes häri. Men om jag än är af denna åsigt, så tror jag dock icke, att dessa arbetsföretag nu böra ökas. Så skulle likväl blifva förhållandet, om Riksdagen nu till dessa arbeten anslag samma belopp som förut, nemligen 120,000 R:dr. samt derjemte antog Utskottets förslag i nästföljande punkt af Betänkandet. Såsom vi veta beviljas dessa anslag för närvarande på det sätt, att de kommuner eller enskilde personer, hvilka undfå del deraf, skola sjelfva tillsläppa hälften af det till arbetet erforderliga belopp. I nyssnämnda punkt åter har, i enlighet med Herr Staaffs motion, blifvit föreslaget, att anslaget skulle beviljas endast till en tredjedel af arbetsföretaget och kommunerna eller de enskilde således tillskjuta två tredjedelar deraf, det vill säga, att med ett anslag af 80,000 R:dr skulle hädanefter kunna verkställas lika stora dylika arbeten, som hittills företagits med ett anslag af 120,000 R:dr. Jag tror därför att en nedsättning af anslaget till nyssnämnda belopp, 80,000 R:dr, ganska väl skulle låta sig göra. Detta vore en väg, hvarigenom Riksdagen småningom skulle kunna komma till att förminska eller helt och hållet borttaga ifrågavarande anslag. Man har visserligen sagt, att det ej vore skäl, att, under nuvarande förhållanden, då Norrland vore hemsökt af hungersnöd, minska detta anslag. Jag ber med anledning häraf, att få anmärka, att berörda anslag skall utgå, icke 1868 utan 1869, och att det således vore möjligt, att Norrlands förhållanden genom en god gröda under innevarande år blifvit väsentligen förbättrade och dess behof minskade. Dessa skäl föranleda mig att yrka att det af Kongl. Majt begärda och af Utskottet i förevarande punkt tillstyrkta anslaget måtte nedsättas från 120,000 R:dr till 80,000 R:dr, helst sistnämnda summa torde, derest nästa punkt i Betänkandet bifalles, blifva, på sätt jag här sökt ådagalägga, tillräcklig till utförande af lika stora arbeten som förut verkstälts med ett anslag af 120,000 R:dr.

Grefve af Ugglas: Då den förste värde talaren påminde Kammarren derom, att vid sista riksdagen en långvarig diskussion egt rum

i förevarande ämne, vill jag icke söka bidraga dertill, att en lika lång diskussion må utspinna sig i samma ämne vid denna riksdag. Jag inskränker mig derfore till att instämna med Herr Leijonancker och vill endast särskildt betona, att innevarande tidpunkt torde vara den minst väl valda för vidtagande af en ändring i afseende ä ifrågavarande anslag. Det har visserligen blifvit af den siste talaren anmärkt, att samma anslag skulle utgå 1869 och icke 1868 och att till dess mycket kunde vara ändradt. Jag tror dock, att ställningen i Norrland för närvarande är sådan, att man ej vägar hoppas att en enda god skörd skulle göra slut på all nöd derstädes. Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Herr Wijkander: Då det här blifvit ifrågasatt, att det anslag, hvarom nu är fråga, skulle kunna betraktas såsom bortkastadt, anser jag mig förpligtad att nämna, att detsamma i den provins, som jag tillhör, betraktas på ett helt annat sätt. Man har nemligen ansett de arbeten, som anslaget afser, af så stor vikt, att dels hushållningssällskapet anväsat nödiga medel till undersökningar för att få sådana företag till stånd, och dels Kongl. Maj:ts Befallningshafvande låtit till samma ändamål använda en del af de medel, som efter en till följd af 1851 års missväxt gjord insamling funnits disponibla. Dessa åtgärder hafva blifvit vidtagna, på det att förberedande undersökningar för dylika arbeten måtte blifva utan allmogens betungande verkställda och att samma allmoge sålunda så mycket lättare skulle kunna förmås att begagna sig af de fördelar, som anslaget erbjuder. Också har allmogen börjat att finna, att dessa arbeten ej blott ländt till enskild vinning utan verkligen äfven till allmänt gagn. Man kan verkligen ej nog beakta de så i moraliskt, som i materielt hänseende, olycksbringande följder, som frostländigheten i dessa trakter medförer. Om man praktiskt kan visa allmogen verkningarne af *afdikning*, så torde redan derigenom vinsten af anslaget blifva för framtiden oberäknelig. Jag vill emellertid ej vidare upptaga Kammarrens tid, utan inskränker mig till att instämna med de talare, hvilka yrkat bifall till Utskottets förslag.

Herr Arrhenius: Då jag vid remissen af Herr Almquists motion yttrade mig i denna fråga och dervid instämde med honom i den äsigt, att de understöd, som lemnades för borttagande af frostländigheten i Norrland måtte utgå snarare såsom lån än såsom understöd utan återbetalningsskyldighet, får jag nu, då frågan förekommer till afgörande, anhålla att i sammanhang med nämnda mitt yttrande få anföra några ord.

Det är utom all fråga, att man förr mera än nu kunnat i vissa hänseenden anmärka åtskilligt mot det sätt hvarpå ifrågavarande medel blifvit använda. Emellertid då, såsom här blifvit omnämndt, på sednare tider mått och steg blifvit vidtagna, hvarigenom större trygghet vunnits att det gifna understödet blifvit använt på behörigt sätt, så skulle jag anse det mindre välbetänkt, om under nuvarande förhållanden allt understöd i och för ifrågavarande ändamål nekades. Såsom ostridigt torde nemligen få antagas, att, om de norra provinserna skola kunna gå framåt i kultur, så måste de derstädes befintliga frostnästena

först borttagas. Då jag säger detta, ber jag också få antyda en sak som dermed eger nära sammanhang, att nemligen detta anslag afser »borttagande af frostländigheten» och att det således ej bör användas till uttappande af sjöar, hvilka ej medföra frostländighet utan tvärtom äro gynnande för klimatet, men hvilka genom uttappningen förvandlas till kärr och derigenom förorsaka frostsador. Jag nämner detta i förbigående, på det att sådana misstag må för framtiden förebyggas: få de passera, ligger det i öppen dag, att med anslaget uträttas motsatsen mot det, hvartill det äsyftats. Då det emellertid, såsom jag nyss yttrade, måste anses såsom en lifsfråga för Norrland, att kärren och mossarne derstädes blifva aftappade och torrlagda, så anser jag att det vore för nämnda del af vårt land i hög grad skadligt och bedröfligt, ja rent af olycksbringande om detta anslag nu indrogs eller minskades. Jag vägar derföre på det bestämdaste motsätta mig det af Friherre Beck-Friis i sistnämnda hänseende framlagda förslag. Jag tror att det finnes ett annat sätt att komma från dessa understöd och att Utskottet i det afseendet nu inslagit på den rätta vägen. Hittills hafva dessa anslag utan återbetalningsskyldighet beviljats till hälften mot odlingskostnaden. Nu föreslår Utskottet i nästa punkt att de skola utgå endast med en tredjedel af den kostnad hvartill arbetet uppskattats. Jag föreställer mig nu, att vi genom att beträda denna väg skola kunna komma derhän, att dessa anslag i närmaste framtiden må komma att utgå endast såsom lån och mot ränta. Såsom Herr Leijonancker redan anmärkt, tordé dock tiden ej nu vara inne för att taga steget fullt ut i detta hänseende; och då Stats-Utskottet nu redan börjat beträda, såsom det synes, den väg som bör leda till det mål jag antyd, kan jag ej annat än biträda Utskottet förslag och får derföre påyrka bifall å detsamma.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats dels bifall till Utskottets förevarande hemställan oförändrad, dels af Friherre Beck-Friis bifall till densamma med den förändring att anslagsbeloppet nedsattes till 80,000 R:dr, och dels afslag å merberörda hemställan: framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till Utskottets hemställan oförändrad och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Utskottets hemställanden nederst å sid. 16.

Biföllos.

20:de punkten.

Grefve Mörner, Julius Oscar: I öfverensstämmelse med hvad jag nyss yttrade får jag bestrida äfven detta anslag. Mina skäl för en dylik åsigt äro desamma som de, hvilka jag för en liten stund sedan anförde, nemligen att jag anser, det medel för ifrågavarande ändamål ej böra af Staten utgifvas. I öfrigt vet jag att denna utgift sannolikt blifver liksom den förra af Kammaren beviljad; det är derföre endast för konsekvensens skull som jag nu yrkar afslag derå.

Grefve af Ugglas: Då den siste värde talaren inskränkte sig till att endast i konsekvens af hvad han förut yttrat påyrka afslag å förevarande punkt, kan jag å min sida inskränka mitt tilltänkta bemötande af hans anförande till att i konsekvens af hvad jag förut yttrat yrka bifall till densamma.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utskottets hemställan i förevarande punkt och dels afslag derå; framställdes proposition på bifall till samma hemställan och besvarades med ja.

21:sta, 22:dra och 23:dje punkterna.

Utskottets hemställanden biföllos.

Föredrogs änyo och företogs punktvis till afgörande Banko-Utskottets den 28 sistlidne Mars och 1 dennes bordlagda Utlåtande N:o 12, i anledning af väckta motioner om ändringar och tillägg i nu gällande lagstiftning angående hypotheksinrättningarne.

1:sta punkten.

Utskottets hemställan bifölles.

2:dra punkten.

Friherre Raab, C. A.: Det är icke allenast derföre, att den ifrågevarande motionen är af mig sjelf väckt, som jag uppträdt för att försvara densamma, utan äfven derföre, att den är stödd på principer, hvilka jag anser vara de enda rigtiga.

Banko-Utskottet har i förevarande Betänkande yttrat bland annat: »när Banko-Utskottet vid sistlidne riksdag afgaf yttrande i anledning af då framställda förslag rörande hypotheksinrättningarne, anförde Utskottet, hurusom lagstiftningen för dessa inrättningar, ehuru tillkommen genom Kongl. Maj:ts och Representationens gemensamma beslut, öfverlemnadt åt inrättningarnes delegare att vid allmänna sammankomster, på sätt 20 § i Kongl. Förordningen den 26 April 1861 bestämmer, afhandla sina gemensamma angelägenheter och deribland jemväl frågor om ändring af de för inrättningarne gällande allmänna förordningar». Det synes af det anförda, som om Utskottet betraktat hypotheksföreningarne endast från synpunkten af delegarnes fördel och nytta. Denna synpunkt är dock oriktig. Statens och det allmänns intresse och bästa måste äfven i afseende på dessa inrättningar tagas främst i betraktande. Utgår man från Utskottets synpunkt härutinnan, så hemställer jag, om vi kunna taga bankorganisationerna i allmänhet om hand vid Riksdagen. Af samma skäl kunde ju de enskilda bankerna bestämma om sig. Ehuru de utan tvifvel behandla inom sig frågor som angå dem, skulle dock ingen vilja framkasta den satsen, att Riksdagen icke skulle taga i betraktande

i hvad mån de fylla deras bestämmelse i förhållande till det allmänna bästa. Få vi icke orda om hypotheksbanken, så skulle vi ej heller, af samma skäl, få sysselsätta oss med de enskilda bankerna och deras organisation. Det skälet håller således icke stånd. Utgår man från Utskottets synpunkt, så kunde man verkligen med skäl fråga hvarföre Riksdagen, som grundade Riks-hypotheks-banken, i så fall hade så mycken möda ospard att få den till stånd. Var det kanske blott för delegarnes skull? Visserligen icke, det var för det allmänna intressets. Men icke kunde det vara för det allmänna bästa som detta intresse miss-handlades vid det tillfälle, då hypotheksbanken stiftades och, icke heller från sådan synpunkt, som det sedermera blifvit undanskjutet och miss-handladt hvarje gång fråga förekommit om förändringar i nämnda institution? Icke heller förstår jag hvarföre Utskottet just nu blifvit så ömsinnadt för jordbrukaren, att det vill förhindra hvarje Riksdagens inblandning i hypotheksbankens angelägenheter.

Men låtom oss särskåda saken närmare! Utskottet fortsätter sitt Betänkande sålunda: »men äfven oberoende häraf kan Utskottet icke förorda en sådan ändring af 7 § i merberörda Kongl. Förordning, som motionären föreslår. Genom denna §. sådan densamma nu lyder, är den grundsats i afseende på landets jordhypotheksväsende stadgad, att hypothekslån till jordägare i regeln böra utlemnas allenast i kontanta penningar, och det är endast undantagsvis medgifvet, att, efter förutgången beslut af hypotheksbankens delegare vid lagligen utlyst allmän sammankomst samt Kongl. Maj:ts till beslutet lemnade bifall, lån må utlemnas i obligationer». Utskottet har, såsom af dessa rader synes, utgått från den synpunkt, att alla lån skulle utbetalas kontant. Jag åter har i min motion fordrat, att de skulle utlemnas endast i obligationer. Skilnaden mellan dessa båda principer är naturligtvis ganska betydlig. I det förra fallet fortgår man på den bana af utländsk skuldsättning, den vi redan med så stora förluster vandrat en tid bortåt och i öfrigt verkar för en skuldsättning af skadligaste inflytande på jordbrukarens och jordbrukets framtid. Utskottet måtte tycka att denna beständiga upplåning i utlandet är en synnerlig lycka för oss, eftersom Utskottet med all magt vill forcera den. Den lyckan tycker jag dock att vi kunde umbära; ty i sjelfva verket hafva dessa finansoperationer fört oss till undergångens brant.

Jag skulle verkligen vilja fråga Herrar Ledamöter af Banko-Utskottet, huru de tänka ställa till för att, för framtiden, skaffa rörelsekapital åt vårt land. Får man döma efter åtgärderna vid denna och föregående riksdag, så måste man komma till den slutsats, att Banko-Utskottet icke så noga tagit i betraktande, vare sig behofvet af rörelsekapital eller detsammes beskaffenhet. Frågar man det om begreppet af rörelsekapital, så får man såsom här till svar, att detsamma består af den utelöppande sedelstocken eller kontanta penningar och alldeles intet annat. Något annat vill man i vårt land icke veta af. Men i andra länder vet man hvad rörelsekapital vill säga; der vet man att till detsamma höra äfven hypotheksoptioner och fondpapper i allmänhet, der inser man att dylika kreditpapper, hvilka fylla i affärlifvet ett rum, som icke upptages af bankosedeln, väsendtligast verka för folkets sparsamhetsanda och rörelsens stadga, alltså äro nyttiga och nödvändiga och förhindra en öfverdrifven sedelemission. Lustigt nog verkar man för raka motsatsen

satsen hos oss, för att befordra af alla krafter en stor sedelemission och man har icke eftertänkt till hvilken ofantlig skada för affärlifvet, industrien och välmågan i landet man derigenom är vållande. Ty den industri, som vi söka att medelst banksedlar gynna den ena dagen, strypa vi den andra.

När man betänker å ena sidan dessa misstag, hvilkas skadlighet andra länders erfarenhet bestyrkt, och å andra sidan besinnar att jordbrukaren, som ej skulle begära bättre än att få obligationer af hypotheksföreningarne för sina inteckningar, förvägras att få göra ett sådant utbyte; så framställer sig verkligen opåmindt den frågan: med hvad rätt detta sker? Det är sannerligen ett rent våld som man på detta sätt utfövar mot jordegarna. Dessa obligationer äro ej farliga papper, de trycka ej på Riksbankens silfverkassa, eller skada oss på något annat sätt. De äro tvärtom så nyttiga, att, om vi vilja rädda oss från fallet af det lutande plan, på hvilket all vår industri befinner sig, så finnes verkligen ej något annat sätt att förfara, än att anlita detta medel och fondpapper i allmänhet. Äfven i principen passar detta förmynderskap öfver jordegarna illa: ty hvilka äsigtter man än må hafva om landets intresse, så måste man dock medgifva, att inteckningars konverterande i obligationer ej kan hafva något hämmande inflytande på landets ekonomiska ställning. Deremot måste hvar och en förstå, att, om denna konvertering skall betraktas, icke såsom en jordbrukarens rätt utan såsom en *grace*, så skulle en och annan mindre gynnad tvingas att taga mot dem mot kapitalrabatt. Jordbrukaren kan ej belåna sina inventarier eller sin skörd, han har ingen annan säkerhet att præstera än inteckningar, men då han vill utbyta dem mot obligationer så förnekas detta honom! Må vi besinna huru pinsamt, huru förödmjukande och origtigt ett sådant förfarande är! Gerna skulle jag vilja veta, hvarifrån Banko-Utskottet hemtat sina teorier för rörelsekapitalets bestämmande, hvarefter det ordnar vårt penningeväsende, teorier, hvilka ej kunna begripas af några andra menniskor än möjligen Utskottets egna ledamöter. För mig är det klart, att det finnes blott ett sätt att rädda oss; ett sätt att afvända det slutliga slag, man beredt industrien genom en alldeles förvärd finansförvaltning under en följd af år och kapitalistintressets machinationer, och detta består i ordnandet af fastighets- och statskrediten — i ett väl uttänkt fondväsen. Behofvet häraf är oafvisligt och brådskande och hvarje dags uppskof äro nya orättvisor mot jordbrukaren och industriidkare i allmänhet, bringande landet flera förluster och större vanmagt.

Medan jag har ordet ber jag att få nämna, att det förundrar mig, att Herr Sköldbergs motion ej blifvit tillika med min behandlad i detta Betänkande. Det är visserligen samnt, att denna motion är så storartad till sin idé och så välgörande till sina följder, att den mer än väl förtjänar att särskildt behandlas i ett Betänkande för sig. Det skulle likväl hafva varit väl om Banko-Utskottet ställt så till, att vi fått diskutera densamma i sammanhang med min motion.

Med anledning af hvad jag nu haft äran yttra, tillåter jag mig att yrka det ifrågavarande Betänkande måtte blifva återremitteradt, på det att ärendet måtte få en bättre utredning än det hittills lyckats att erhålla.

Herr Wijkander: Den siste värde talaren har ställt åtskilliga frågor på Banko-Utskottet; och då ej någon annan af Utskottets ledamöter begärt ordet för att besvara dem, anser jag mig böra göra det.

Han har först talat om Riksdagens rätt att behandla frågor om hypoteksbanken och klandrat Utskottet för att det sagt att delegarne i densamma borde först höras, innan Riksdagen fattade beslut. Utskottet har emellertid alldeles icke bestridt Riksdagens rätt att behandla frågor om hypoteksväsendets ordnande; det har blott yttrat att sådana frågor, som berörde delegarnes inbördes rättigheter och skyldigheter, ej borde af Riksdagen och Kongl. Maj:t till afgörande företagas, innan delegarne blifvit hörde.

Hufvudsumman af samme talares yttrande var väl dock, att hypoteksföreningarne borde utlemna obligationer, i stället för kontanta penningar. Ja, mina Herrar, detta är verkligen en ganska viktig fråga. Vore ej hypoteksväsendet redan i vårt land stadgadt och sedan längre tid tillbaka ordnad, så skulle möjligen äfven jag stå på samma sida, som den värde talaren. Det af honom förordade sättet, pantbrefs-idén, hade kanske varit mera fördelaktigt. Nu är emellertid hela systemet för våra hypoteksföreningar ordnad efter en annan princip, obligations-idén, och medan densamma varit tillämpad, hafva åtskilliga tiotal af millioner blifvit genom föreningarne upplånade och till jordegarnes utlemnade. Under sådana förhållanden har Utskottet trott det hvarken vara rädligt eller möjligt att byta om system och börja handla efter helt andra principer. Pantbref och obligationer äro nemligen i sjelfva verket produkter af organisationsgrunder, hvilka icke kunna med hvarandra sammansmälta. De förra äro inteckningar i bestämda fastigheter, hvilka genom en garantiförening mellan en mängd jordegare fått cirkulation men dock alltid i grunden förblifva den enskilde jordegarens enskilda affär; obligationer åter äro skuldförbindelser, utgifna af jordegare inom ett större område, hvilkas egendomar gemensamt stå i ansvar för desamma. Obligationen medför således ej panträtt i någon viss egendom, utan är ett verkligt kreditpapper af vida rörligare natur, af mera allmän beskaffenhet, än pantbrefvet. Då hypoteksbanken inrättades — jag ber om ursäkt att jag kanske ej följer den värde talarens resonnement, utan håller mig mera till sjelfva saken — var grundmotivet, att man ville förekomma en för vårt lands kredit på den utländska penningmarknaden skadlig täflan mellan de många länesökande provins-hypoteksföreningarne, helst Svenska Staten också samtidigt uppträdde såsom såsom länesökande. Det blef rent af nödvändigt att genom hypoteksbankens inrättande söka förhindra de enskilda föreningarne att verka tryckande äfven på Statens kredit. När nu vårt hypoteksväsende blifvit grundadt på dylika principer och häda statsmagterna erkänt ett sådant hypoteksbankens förmynderskap öfver de enskilda hypoteksföreningarne, har Utskottet ansett sig ej böra förvrida hela detta system efter de af motionären föreslagna principer. Om hypoteksföreningarne släppte ut obligationer i stället för kontanta penningar, så blefve följden deraf endast den, att hvarje särskild skuldsatt jordegare skulle uppträda såsom säljare af obligationer, ett förhållande, som skulle ofördelaktigt inverka äfven på den fremmande penningmarknaden och der ned-sätta de Svenska fondpapperens värde. Det är väl nemligen alldeles gifvet,

att den jordegare, som fick obligationer i stället för penningar, tog dem, icke för att behålla dem och låta dem ligga på kistbotten eller i chiffonieren, utan för att mot dem skaffa sig penningar eller varor. För att verkställa en dylik konvertering, tvingas han att vända sig till enskilda penningemäklare eller kreditanstalter, som väl svårligen skulle kunna erbjuda, eller på den utländska marknaden betinga sig bättre vilkor, än hypoteksbanken! Derföre har också Utskottet ansett, att det är fördelaktigare att hypoteksbanken uppträder såsom ensam säljare af obligationer, än att många jordegare i detta afseende konkurrera och bjuda under hvarandra. Om man nu måste underkasta sig kapitalrabatt, så är det väl mer än sannolikt att denna rabatt måste blifva ännu större, om flere säljare konkurrerade. Köpare till dessa obligationer måste i alla händelser sökas på utländsk botten, då ännu inom landet icke finnes för dem en tillräckligt rymlig marknad. Hypoteksbanken har redan under de tre första månaderna af detta år sålt dylika obligationer till ett belopp af två och en half millioner, ett resultat, som sannolikt ej kunnat ernås genom de medel, som motionären föreslagit.

Den värde talaren har yttrat sig åtskilligt om sedelemission; men den frågan hör naturligtvis ej hit; den kan måhända senare i afton förekomma, men nu är det blott fråga om hypoteksbanken. Han frågade vidare, huru Banko-Utskottets ledamöter tänkte ordna Sveriges penningväsende — också en fråga, hvars besvarande torde ligga utom den pågående diskussionens rimliga gränser. Slutligen förebrädde han Utskottet för det att det ej behandlat Herr Sköldbergs motion i sammanhang med hans. Denna förebräelse är dock bra oförtjent; då Utskottet aldrig har haft något att skaffa med Herr Sköldbergs motion, hvilken blifvit till Stats-Utskottet remitterad. Den fråga, som vi här haft att behandla, har gällt, huruvida det för jordegaren vore fördelaktigare att sjelf söka på erhållande obligationer skaffa sig penningar, än att försäljningen af dessa värdepapper verkställas af en stor centralanstalt, som uppträder förmedlande emellan låntagare och långifvare, och hvad den värde talaren i det afseendet anför, tror jag mig hafva bemött. Jag inskränker mig derföre till att yrka bifall å Utskottets Betänkande.

Herr Wallenberg: Här har af den förste värde talaren blifvit ordadt åtskilligt om sedelemission och utkastande af sedlar och strypning af industrien och annat dylikt, hvilket, om allt går väl, vi få höra en gång till i afton vid behandlingen af Sammansatta Banko- och Lag-Utskottets Betänkande N:o 2. Jag uppskjuter derföre till dess att besvara dessa hans fraser. Han har också yttrat, att landtbrukare ej få belåna sina inventarier; det är en fråga, som egentligen ej hör hit. Han har vidare klagat öfver att jordegare ej fått utbyta sina inteckningar mot obligationer. Jag kan dock bevisa, att millioner hafva blifvit utlemnade på det viset, och jag vet derföre ej hvartill en särskild framställning i sådant syfte skall tjena. Det är naturligt att jordbrukaren ej kan få dessa obligationer till pari utan nödgas underkasta sig kapitalrabatt; men detta beror på helt andra omständigheter; det är nemligen ej gerna möjligt för hypoteksbanken att utlåna penningar på billigare vilkor, än banken sjelf måste vidkännas vid deras upplånande.

Här har vidare blifvit yttradt, att jordbrukareintresset blifvit miss-handladt vid hypotheksbankens stiftande. Jag ber med anledning häraf att få erinra, att, då lagstiftningen om hypotheksbanken verkställdes, så var detta intresse det förherrskande och Herrar jordbrukareingo styra och ställa dermed huru de behagade. De förslag om modifikation-er i denna lagstiftning, som då väcktes, vunno ej något afseende. Och hvilka uppoffringar har denna bank ej sedan kostat det allmänna! Jag vill nu ej tala om garantimillionerna; men tro Herrarne ej att Svenska Staten skulle hafva fått lån på bra mycket billigare vilkor, än den nu fått underkasta sig, om den ej haft att täfla med hypotheksbanken. Denna ökade kostnad för våra statslån kan kallas för en verklig uppoffring.

Det har vidare blifvit lagdt Banko-Utskottet till last, att det ej i detta Betänkande behandlat Herr Sköldbbergs motion. Jag kan emellertid vitsorda, att den motionen ligger i godt förvar hos Stats-Utskottet, dit den blifvit vederbörligen remitterad. och att således Banko-Utskottet bra oskyldigtvis drabbats af förebräelsen att ej hafva upptagit densamma. Denna motion är i sig sjelf rätt märkvärdig; den går löst på en bagatell om hundra millioner tror jag, som Riksgälds-kontoret skulle släppa ut i obligationer, hvarefter Riksbanken skulle komma efter och lösa in de obligationerna med silfver. Den är ett bland dessa många aktningvärdade bemödanden att få oss att gå fortare än sakernas naturliga gång medgifver, d. v. s. att komma fortare om en hals än eljest. Det finnes likväl ingen annan möjlighet att hjelpa oss, än att vi öka vår produktion och derigenom betala vår skuld.

Då hypotheksbanken stiftades, hade jag åtskilligt att anmärka mot densamma; men mina anmärkningar vunno ej gehör. Man tillbakavidsade dem med påståendet, att der låg något privatbanksintresse med i spelet. Jag har en gång sagt, och jag står dervid, att intet bankintresse finnes, som ej lifligt önskar att landets kredit måtte vara väl ordnad. Emellertid då Hypotheksbanken blifvit inrättad sådan som den är, samt upptagit lån på ända till sjuttio års anorteringstid, så måste den betraktas såsom en institution, på hvilken man ej kan plästra för hvarenda riksdag. Skall denna institution blifva af någon nytta, måste den hafva permanens, derförutan någon ordning i kreditförhållanden i allmänhet ej låter tänka sig. Jag kan derföre för min del ej annat än instämma i Utskottets beslut.

Friherre Raab, C. A.: Man har velat bemöta mina anmärkningar rörande landbruksintresset och dervid sett saken från tvänne sidor. Jag vill då från min ståndpunkt till besvarande upptaga hvad af de tvänne sednaste talarne blifvit emot mig och mitt förslag anfördt. Man påstår, att jordbrukarnes intresse icke blifvit miss-handladt, utan tvärtom tillgodosedt genom inrättandet af hypotheksbanken, öfver hvilken de uteslutande fått disponera. De värde Herrarne hafva likväl glömt att det icke är jordegarna, utan Rikets Ständer, som stiftat denna hypotheksbank och bestämt öfver användandet af dess kapitaler. Man kan således icke kasta skulden på jordbrukaren för denna anstaltes felaktiga organisation, icke med rättvisa säga, att de hafva sig sjelfve att skylla, ty hade man riktigt tillgodosett och ömmat för jordbrukets

intresse, hade man icke vid inrättandet af Rikshypotheksbanken urakt-låtit att för-st höra provinsföreningarne derom. En värd talare har upp-lyst mig om hvad med pantbrof och obligationer förstås. Jag är ho-nom tacksam för detta meddelande, som han sannolikt trodde mig böra veta, och jag skulle ansett hans tal haft något värde, om han hade sträckt sina vyer litet längre i frågan än till definitionerna härom. Sam-me talare yttrade äfven några ord om vaxlar och sedelemission, som vi-sar, att han icke tänkt sig in i denna sak. Hvarje land. der obliga-tions- eller fondväsendet icke vunnit utveckling, är underkastadt jemna förändringar i rörelsekapitalet, hvilka menligt inverka på produktionen, arbetsförtjensterna och nationalförmögenheten. Vi befinna oss i detta läge. Hvarföre skulle icke äfven vi kunna gå några steg framåt den-na bana, som bringar oss många fördelar af största inflytande på vår utveckling? Man har prisat hypoteksbankens vishet, då den i år åt jordegarne lennat i lån två och en half millioner riksdaler. Den ära-de talaren, som anförde detta, kunde ha tillagt, att under föregående året 5 å 6 millioner utlemnats till jordbrukaren såsom lån, hvilket fak-tum klarligen ådagalägger, att hypoteksbanken fortfarande verkar i en högst skadlig riktning, eftersom penningarne tagas utomlands. Vidare har man talat om den fördel jordbrukaren vunnit derigenom, att hypo-teksbanken fått upptaga utländska lån, men jag har förut sagt, att dessa lån äro skadliga och verka förderfligt genom den ärliga räntan, som därför skall erläggas, och att jag anser denna fördel varit en skada. Herr Wallenberg anser, att hypoteksföreningarne till och med böra stå i förbindelse till Staten, eller kanske Regeringen, för den stora godhet, som visats dem derigenom, att de fått på den utländska marknaden kon-kurrera med Staten om penningars anskaffande. Då jag klandrat hela den utländska lånerörelsen, så kan detta icke användas såsom argument emot mig, ehuru det eljest passar väl i stycket af kapitalistintresset att anföra dylika absurditeter, som icke förtjena att bemötas. Man har ytterligare talat om vådan att låta hypoteksbanken utgifva obligatio-ner och utbredt sig öfver den skuldsättning för jordbrukaren, som häraf skulle blifva en följd. Dessa yttranden äro dock lösa fantomer, som jag icke kan fatta, ty man kan ju icke få lån till högre belopp, än det, hvarför tillräckliga säkerheter och garantier finnas, och efter den-na mått-rock erhålles nu kontanta penningar. Jag vill visserligen ej påstå, att bankintresset borde vara i strid med hypotekshintresset, om dessa oegennyttigt bedömde sina intressen, men i den mening äro de nu fiendtligt stämde mot hvarandra, att det är kapitalistintresset, som vill dominera och ockra på jordbruket, och därför kämpar för att be-hålla sitt öfvertag. Bättre insigter skulle leda penningeintressets måls-män till insigt derom, att det genom sitt envisa motstånd för utveck-ling af våra rörelsemedel skadar sig sjelft.

Jag anser mig härmed hafva gendrifvit de mot mitt förra yttrande afgifna anmärkningar och vidhåller mitt yttrande om återremiss.

Friherre Tersmeden: Den siste värde talaren har i begge sina anföranden vidrört en sådan mängd saker och förhållanden, att det verkligen blir svårt att derur sofra, hvad som rörer det nu under be-handling varande ämnet. Hans yttranden hafva dock fullständigt blif-

vit besvarade och vederlagda af föregående talare och jag har derföre icke eller begärt ordet för annat än för att gendrifva ett påstående af Friherre Raab, att, när Rikshypotheksbanken inrättades, den påtvingades provinshypotheksföreningarne och jordegarne. Det bästa bevis för att så icke var fallet, utan att hypotheksföreningarne frivilligt ingingo i denna nya institution, är att det ännu i närvarande ögonblick finnes en sådan hypotheksförening, som står utanför och oberoende af Rikshypotheksbanken. Hvad angår de enskilda jordegarne, är det stadgadt, att hvarje sådan inom Sverges rike eger att ingå uti och blifva delaktig af denna bankinstitution, hvilken således står öppen för alla våra jordbrukare, som deraf frivilligt vilja sig begagna. Jag vet ej om detta institut kan kallas för förtryck eller tvång.

Den värde talaren har vidare talat om den stora fördel jordegaren skulle kunna hafva deraf att han från banken erhöle obligationer i stället för kontanta penningar. Jag förmodar att hans mening varit, att denna bank eller dessa hypoteksinrättningar skulle ega utgifva obligationer, när det icke längre stode i deras förmåga att anskaffa penningar, ty hvilken jordegare, när han behöfver låna, är icke mera belåten med penningar, som kunna genast och utan någon förutgående åtgärd användas, än med obligationer, som förut måste säljas. Det är visserligen sannt, att det för närvarande råder en stor dyrhet på penningar och svårighet att tillhandahålla dem, hvilket också gjort att utlåningsrörelsen på sednare åren varit mera inskränkt än förut, då obligationer gällt och ansetts högre, men, det oaktadt, har till och med under så beskaffade tider, under loppet af sistförlidna året, utlemnats från hypoteksbanken icke mindre än 10 millioner riksdaler i fastighetsslån. Jag hemställer om det just kan vara skäl att mera utlemnas under ett år. Jag tror, att det ej skulle vara lyckligt om för stora penningesummor utlemnades till jordegarne, utan att tvärtom det bästa är, om lånerörelsen kan skötas så, att penningar kunna från hypoteksbanken utlemnas till jordegarne mera inskränkt, men också i mera jemn skala, än hvad som egt rum vid början af denna banks verksamhet.

Friherre Raab har flera gånger under sina anföranden framställt den fråga till Banko-Utskottets ledamöter, huru Utskottet vill ordna och ställa med anskaffande och användande af rörelsekapitaler. Banko-Utskottets pligt är att ordna Bankens styrelse och förvaltning eller rättare att dertill afgifva förslag. Det är härmed det har att göra, och, ehuru Utskottets Utlåtande härom ännu ej ankommit till Riksdagens Kamrar, är det väl troligt att det före riksdagens slut skall hinna anlända, och då blir det ju tids nog att tala om den saken. Hvad för öfrigt beträffar penningarörelsen i landet, så har Utskottet icke haft något uppdrag att ordna denna rörelse, så vidt den angår hypoteksbanken. Är det emedlertid någon rörelse, som behöfver stadga och att vara fredad från ryckningar och slitningar fram och tillbaka, så är det hypoteksinrättningarnes. Utskottet har ock derföre såväl vid denna som vid föregående riksdagar uttalat den åsigt, visserligen icke att ju icke Konungen och Riksdagen skulle ha rätt att derutinnan besluta ändringar, men att detta ej borde ske, om ej dessa föreningsars deputerade eller delegare förut öfverenskommit att ingå till Kongl. Maj:t med hem-

ställan om dessa lagförändringar. Detta har också skett en gång. Inom Utskottets plenum var man ock i denna punkt enhälligt öfverens.

Men jag vill ej längre trötta Kammarens tålmod med ett vidlyftigare anförande öfver ämnet, som dessutom blifvit tillräckligt uttömdt, utan inskränker mig nu blott till att anhålla om bifall å Banko-Utskottets Utlåtande i den nu föredragna punkten.

Herr Hasselrot: Jag har egentligen begärt ordet för att afgifva en protest emot den siste värde talarens yttrande, att hypoteksföreningarne frivilligt ingått såsom delegare i Rikshypoteksbanken. Man kan väl säga, att de dertill blifvit på visst sätt tvungna, då i lagen för hypoteksbanken stadgads, att, för den händelse lån erfordrades och behöfde upptagas i utlandet för hypoteksföreningarnes rörelse, ej dessa, men hypoteksbanken ensam skulle vara berättigad att der uppträda såsom låntagare, för att sedan i mån af behof tillhandahålla de särskilda provinsföreningarne de upplånta penningarne. Denna lag hade icke blifvit begärd af dessa föreningar, hvilka således, för såvidt de ville fortsätta sin rörelse, icke kunde undvika att ställa sig under denna samma bank. Man har sagt, att Staten skulle hafva gjort stora uppoffringar för hypoteksföreningarne, då den på detta sätt förskaffat och garanterat dem lån på den utländska marknaden. Hypoteksföreningarne hafva, som sagdt, aldrig begärt denna Statens mellankomst, och man skulle då lika väl kunnat säga, att Staten gjort uppoffringar för de enskilda banker, som tagit lån utrikes, för att sedan lemna ut dem här inom landet, hypoteksbanken och dess underafdelningar till last och men.

I afseende på sjelfva hufvudsaken har jag intet att säga; jag tillåter mig blott tillkännagifva, det jag icke hyser förhoppning, att något i saken skulle vinnas genom en återremiss af den nu föredragna punkten.

Herr Wallenberg: Jag vill blott upplysa den siste värde talaren derom, att jag icke känner och icke tror att någon kan uppgifva någon enskild bank i landet, som upptagit lån i utlandet.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utskottets förevarande hemställan och dels återremiss deraf; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till samma hemställan och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

3:dje punkten.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs ånyo och bifölls Sammansatta Banko- och Lag-Utskottets den 28 sistlidne Mars och den 1 dennes bordlagda Utlåtande N:o 1, i anledning af väckta förslag angående ändring i lagens stadgande om ränta.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Sammansatta Banko- och Lag-Utskottets den 28 sistlidne Mars och den 1 dennes bordlagda Utlåtande N:o 2, i anledning af väckta förslag angående ändringar i lagstiftningen för enskilda banker.

1:sta punkten.

Friherre Raab, Adam: Då jag inställde mig här i detta plenum, trodde jag verkligen icke att vi skulle hinna så långt, som vi nu gjort, men nu för tiden går också allting så fort. Emellertid, och då jag kan hysa den tanke, att en och annan af de ärade ledamöterna i denna Kammare, lika med mig, icke heller anade att detta Betänkande skulle i afton till behandling förekomma, så kan det ock vara möjligt att icke alla gjort sig hemmastadde med denna punkts innehåll. Jag vill därför nu söka framställa en kort utveckling af ämnet, såsom jag fattat detsamma.

Erik Olsson har i sin motion yrkat, att inga enskilda banker hädanefter skola oktrojeras med sedelutgifningsrätt, och att, när oktrojen för nuvarande enskilda banker tilländalöper, sedelutgifningsrätten äfven för dem måtte upphöra. Utskottet har, med tillkännagifvande häraf, efter en kort recit öfver förhållandena rörande enskilda banker, gifvit ett svar på denna motion, som lyder sålunda: »Begagnandet af banksedlar såsom bytesmedel är i sig sjelft af alltför stor fördel och har sedan långt tillbaka här i landet erhållit en sådan utsträckning, att, ehvad förändringar i bankväsendet må vidtagas, man vid desamma måste tillse att hvad sålunda blifvit ett nödvändigt behof icke må saknas.» Det der håller jag fullkomligt med om, och anser Utskottet hafva hufvudsakligen rätt i dessa motiver; men Utskottet har härvid undanhållit Riksdagen kännedomen om en af Herr Mannerskantz väckt motion, N:o 311, som vidrör detta samma ämne, och har en större omfattning än denna motion. Om nu Riksdagen skulle bifalla denna Utskottets i 1:sta punkten af Betänkandet gjorda hemställan, så skulle deraf lätt kunna blifva en följd, att, när sedan Herr Mannerskantz' motion förekommer, Banko-Utskottet helt enkelt säger, att den frågan redan blifvit afgjord, derigenom att Riksdagen i denna andra, men likartade, fråga fattat sitt beslut, och att sålunda Herr Mannerskantz' motion icke kommer under behandling. Jag vill icke uppläsa denna sistnämnda motion, men ber dock att få antyda innehållet af densamma. Herr Mannerskantz yrkar nemligen deruti, att 1858 års Finanskomités förslag måtte af Banko-Utskottet tagas under pröfning för reorganisation af Rikets Ständers Bank och bankväsendet, samt att Utskottet ville föreslå de åtgärder och beslut, som för landets bank- och penningväsende kunna befinnas erforderliga och ändamålsenliga. Nu torde det tillåtas mig få påminna om hvad

1858 års Finanskomité's förslag innehåller. Häruti yrkas nemligen att: »Rikets Ständers (Riksdagens) bank fördelas i tvänne från hvarandra till grundfond, styrelse och verksamhet åtskilda anstalter, — den ena en *vexelbank*, den andra en *lånebank*. Vidare säges i detta förslag: »Den förra af dessa anstalter benämnes Rikets Ständers Bank (Sveriges Riksbank) och förblifver under Rikets Ständers (Riksdagens) egen garanti och vård, samt styres af de fullmäktige, som Rikets Ständer (Riksdagen) dertill utse.»

»Den sednare åter benämnes *allmänna Svenska Banken*, och bildas genom aktieteckning med grundfond, som tillskjutes dels af Rikets Ständer (Riksdagen), dels af enskilde delegare. Den förvaltas af en styrelse, som tillsättes af Kongl. Maj:t, Rikets Ständer (Riksdagen) och de enskilde delegarne.»

Förslaget innehåller härefter en mängd stadganden, hvaraf följande torde vara nog att här anföra:

«*Om Rikets Ständers (Riksdagens) Bank.*

§ 1.

Denna banks hufvudsakliga bestämmelse skall vara dels att till förvar och förvaltning mottaga metallisk valuta i myntad eller omyntad form, tillhörig såväl banken sjelf, som den allmänna Svenska banken, andra banker, samt allmänna och enskilda inrättningar, äfvensom enskilda personer, dels ock att förse landet med sådana sedlar, som för mynt eller laggilde betalningsmedel i riket må erkännas — — —

— — — — —
Om Allmänna Svenska Banken.

§ 15.

Denna banks grundfond bestämmes till 40 millioner Riksdaler och fördelas i 40,000 aktier, hvardera å 10,000 R:dr. Med 20 millioner ingå Rikets Ständer (Riksdagen) såsom delegare i banken. Den andra hälften af aktiekapitalet förbehålles åt enskilde till teckning, och skall, intilldess denna del af grundfonden blifvit fulltecknad, inträde för nya delegare vid hvarje bankårs början vara tillätet.»

Herrarne torde sålunda finna att detta förslag, som varit å bane sedan längre tid tillbaka vid alla riksdagar, är af en ganska genomgripande beskaffenhet, och att Banko-Utskottet har i sina händer och under behandling en motion i just denna syftning, hvilken troligen i sinom tid kommer att behandlas af ett sammansatt Banko- och Lag-Utskott. Herrarne finna ock härutaf, att, om vi nu partielt fatta beslut i frågor, som ingå i och beröra sjelfva hufvudämnet, så har man för denna riksdag afklippt ett säkerligen ganska välbetänt förslag, som väl annars torde snart vara att motse från detta sammansatta Utskott. Jag anser det vara mycket obetänksamt, att nu anticipera ett beslut i hufvudfrågan genom att bifalla denna nu föredragna punkt af föreliggande Betänkande. I det Finanskomiterades betänkande, som jag åberopat, förekomma några ord, som äro väl förtjenta af uppmärksamhet och som äfven under våra nuvarande förhållanden kunna vara tillämpliga. Det heter nemligen deri: »Det ligger emellertid för öppen dag, att enskilda bankernas oberoende, å ena, och Riksbankens förpligtelse att vidmagthålla den metalliska valutan, å andra sidan, icke kunnat

fortgå utan att på penningarörelsen i landet utöfva ett högst menligt inflytande». Jag ber likväl Herrarne komma ihåg, att detta betänkande afgafs för tio år sedan af personer, hvilkas omdöme vi icke kunna jäfva. Då var det en annan proportion emellan Riksbankens och de enskilda bankernas sedlar än nu, då vi hafva 24 millioner Riksbanksedlar emot 34 millioner privatbanksedlar. Var det redan på den tiden, för tio år sedan, en våda, att bankväsendet fick fortgå på den nu beträdda banan, så måste vådan vara så mycket större nu i detta ögonblick, och därför torde det vara tid att tänka sig för, innan man bestämmer, att man skall vidare fortgå på denna samma bana. Motionären har dessutom icke yrkat annat, än att tillsvidare inga nya privatbanker med sedelutgifningsrätt måtte oktrojeras. Jag anser detta visserligen välbetänt, och att rikets väl fordrar, att man tager i betraktande ställningen inom landet, och att alla de 60 millioner, vi hafva ute i sedlar, vare sig Riksbankens eller privatbankernas, trycka lika mycket på den metalliska valutan, som sjunkit till 10 millioner, eller det belopp, som vi alltid skola hafva kvar uti Riksbanken. Under sådana förhållanden och då jag tror, att hvad Riksbanken i detta fall drar in, komma privatbankerna att ersätta genom större utsläppning af sedlar, så länge de hafva rätt att utgifva sådana, anser jag det vara skäl att tänka sig noga för, innan man fortsätter på denna bana, som man icke kan veta hvart den leder. Jag tror dock icke att vådan är så stor, att icke farorna kunna undvikas, om man vidtager kloka åtgärder, och ur sådan synpunkt, samt då jag icke vill obetingadt yrka hvarken bifall eller afslag å Betänkandet, hemställer jag, om icke det vore skäl att återremittera Betänkandet i denna punkt, på det att Utskottet måtte få taga denna fråga under öfvervägande i sammanhang med behandlingen af Herr Mannerkantz' ofvanomförmälda motion.

Jag yrkar återremiss af denna punkt af Betänkandet.

Herr Hasselrot: Jag erkänner lifligt de stora fördelar, som skulle kunna uppkomma för landet genom bifall till nu föreliggande förslag. Jag inser mycket väl att de enskilda bankerna varit till en ofantlig nytta för handel och näringar, och att de för denna rörelse varit väl ordnade och administrerade, men då jag medgifver detta, kan jag icke underlåta att förklara, att jag just till följd häraf finner det vara naturligt, att dessa banker icke lämna sig för att bisträcka jordbrukaren, som behöfver förlagskapital. Hvart skall jordbrukaren vända sig för att få erforderliga medel till sin rörelses bestridande? Man kan visserligen säga, att jordbrukaren icke har att göra i bankerna, men man kan dock icke bestrida att han behöfver penningar att röra sig med, och hvar skall han då få dessa? Jag talar icke nu om stående lån eller sådana långa lån, som man kan och bör erhålla från hypothecksföreningarne, hvilka dessutom för närvarande äro utsnade. Den enda utväg, som står jordbrukaren öppen, är de enskilda bankerna, och der kan han icke få annat än korta lån, på 4 à 6 månader, mot hög ränta och efter afdrag af stor provision. Under sådana omständigheter kan man icke anse det vara besynnerligt, om han i dessa tider skulle komma på obestånd och ruinera sig. Häraf sluter jag mig också till, att bankväsendet måtte hafva blifvit utbildadt på ett mycket ensidigt sätt,

då ej, på samma gång man dermed tillgodosett och uppmuntrat handel och näringar, man äfven ordnat och inrättat penningeanstalterna i landet så, att landtbrukaren deraf kunnat hafva någon fördel. Nu säger man väl, att jordbrukarne få skylla sig sjelfve, de borde ha vetat hvar skon klämde. då Rikssens Ständer, hvaraf de utgjorde en del, stiftade lagen för privatbankerna. Man besinnar då icke, hvilken ringa del af Representationen den jordbrukande befolkningen då utgjorde, och huru ringa del den hade i detta lagstiftningsarbete. Jag vill visst ej bestrida, att Rikssens Ständer uppträdt som privatbankernas målsmän, och stiftat lagar i deras intresse, men jag vill icke att man härför skjuter skulden på jordbrukarne, eller deraf drager någon för denna del af befolkningen menlig slutsats. Nu är man emellertid missnöjd med bankinstitutionen, sådan den för närvarande gestaltat sig, och en mängd förslag framställas nu om ändringar deraf i den ena eller andra riktningen. Här föreslås, att inga nya sedelutgifvande banker måtte oktroyeras och att denna sedelutgifningsrätt för nu befintliga banker måtte upphöra med den nu pågående oktroyen. Man vet dock ej, om någon hjälp, någon lindring, skall genom de föreslagna ändringarne åstadkommas. Något behöfver visserligen och bör äfven ändras, och sålunda bör icke heller nya banker oktroyeras, förrän man blir i tillfälle att ordna dem under inflytelsen af nya och bättre lagar. Det är derföre jag skulle önska att föreslå: »att Riksdagen ville i underdänig skrifvelse anhålla, dels att ingen ny enskild bank med sedelutgifningsrätt må oktroyeras för längre tid än den, som är medgifven den enskilda bank, som för närvarande innehar den längsta oktroytid, dels och att Kongl. Maj:t ville tillsätta en komité med uppdrag att taga under pröfning de förslag till reorganisation af såväl Riksbanken, som landets bankväsende i allmänhet, hvilka af den utaf Kongl. Maj:t år 1858 tillsatta s. k. Finanskomité blefvo afgifna samt att på grund och med ledning af nämnda förslag, men med den förändring deri, hvartill sedan förslagens afgifvande inträffade förändrade förhållanden, i afseende å Representationens sammansättning samt inom banklagstiftningen, kunna föranleda, föreslå de åtgärder och beslut, som för åstadkommande af en dylik på rigtiga grunder byggd fullständig reorganisation af landets penningväsende kunna befinnas erforderliga».

Jag vill icke begära, att Riksdagen nu på stående fot bifaller detta mitt förslag, men jag önskar att Betänkandet i denna punkt måtte återremitteras, på det Utskottet måtte få taga mitt förslag i öfvervägande i sammanhang med Erik Olssons och Herr Mannerskantz' motioner. Det är nemligen svårt, att Riksdagen skall taga alla viktiga och magtpåliggande frågor under öfverläggning och afgörande och, då den äfven dertill lär sakna erforderlig tid, har jag tänkt, att en komité skulle i detta fall lämpligast kunna utreda frågan.

Jag vill fördenskull anhålla om proposition på återremiss af Betänkandet i den nu föredragna punkten.

Herr Wallenberg: Den förste värde talaren har behagat lemna några faktiska uppgifter, som jag måste be att få bemöta, emedan de äro missledande och dessutom vidröra så ömtåliga förhållanden, att de väl kunna omtalas i vissa tidningar, men icke böra på detta rum såsom

fakta uppgifvas. Han har nemligen sagt att 60,000,000 R:dr utelöpande sedlar skulle utöfva en påtryckning på de 10,000,000 R:dr, som alltid skola finnas i Bankens sedelkassa. Talaren har här begått samma misstag, som andra skribenter före honom gjort, nemligen inräknat i Bankernas sedelmassa, sådana sedlar, som ligga i bankernas egna kassor. De böra ej tagas med i räkningen, då det icke är fråga om annat än en jämförelse emellan sedelstocken och de utelöpande sedlarne, ty de, som alltid ligga inne, kunna ju icke företes till invexling. Detta förhållande gör, att man får antaga utelöpande sedlar till ett belopp af 39 millioner R:dr i stället för 60 millioner, och detta är ett afdrag, som ej är oväsentligt, särdeles som den ärade talaren på denna sin uppgift grundat yttrandet derom, att man borde göra några förändringar. Han har ock sagt, att den närvarande ställningen vore ohållbar och att detta förhållande skulle påskynda något, som han visserligen ej uttalat, men åt hvilken hans tanke jag nu vill ge namn och benämna en katastrof. Man får lof att vara noggrann i sina beräkningar, ty annars kommer man icke till något riktigt resultat. Om man ej är ense om så enkla faktiska förhållanden, så blir all diskussion omöjlig. Vi kunna sålunda med lugn frängä allt, som blifvit yttradt om upprätthållandet af Bankens metalliska valuta. I afseende på de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt, så har jag väckt en motion i fullkomlig öfverensstämmelse med den mening, som af en ledamot inom Andra Kammaran uttalats, och denna motion har rönt ett välvilligt mottagande inom Konstitutions-Utskottet, hvars Utlåtande derom väl snart kommer på bordet. Den innehåller nemligen, att inga banksedlar skola anses såsom mynt. När denna fråga blifvit löst och bifallen, så faller det af sig sjelf, att de enskilda bankerna måste infria sina sedlar med klingande mynt, hvarefter de icke heller kunna äläggas att af andra mottaga banksedlar i liqvid. Efter den dagen, som jag hoppas snarligen måtte randas, skall det icke med fog kunna sägas, att enskilda bankernas sedelutgifningsrätt trycker på Riksbankens metalliska kassa. Det har blifvit så mycket här taladt om, att de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt skulle vara en bland hufvudanledningarne, hvarföre Riksbanken icke skulle kunna vara så lugn i afseende på sin sedelemission som förr, d. v. s. att de enskilda bankerna skulle ha gjort en så stor inkräkting på sedelemissionen, som förr utgjorde Riksbankens hela verksamhet. Den lättnad de bankerna beredt de enskilde vid användningen af sina penningar, genom insättande på upp- och afskrifningsräkning, postremissvexlar m. m., som äro ett slags sub-titut för banksedlar, utgöra en väsendtlig förbättring i våra bankförhållanden. Detta är ock anledningen, att sedelemissionen nu kunnat minskas med 20 millioner, något hvaråt hvar och en, som ej vill se sakerna ensidigt från Riksbankens sida, utan från den allmänna nyttans, nödvändigt måste glädja sig. I andra länder anses det ock för en lycka, när denna samma rörelse bedrifves med en mindre quantitet mynt eller dess sub-titut. I Frankrike anser man, att bankväsendet står på en låg ståndpunkt, just derföre att så mycket sedelmynt behöfves och utgår i rörelsen. I England är åter ett motsatt förhållande, emedan så litet sådant mynt der behöfves. För allt detta mynt får nemligen nationen i sista hand erlägga ränta.

Den ärade talaren citerade vidare en motion af Herr Mannerskantz,

som, grundad på Finanskommittéens förslag, skulle vara af så stor omfattning och förtjenst. Ja, Gudbevars, jag anser visst den motionen vara förtjent af högsta uppmärksamhet, men jag kan icke se, att man nu kan komma någonstans med den. Den motionen afser visserligen nyttiga och genomgripande förändringar med Riksbanken och vårt bankväsende, men man kan icke tänka sig, att denna reform skall kunna genomföras i vår tid, eller så länge man anser Bankens hufvudändamål vara, icke allenast att åstadkomma lättnad i rörelsen, utan äfven att lemna lån åt behöfvande, som dervid icke kunna åberopa någon förmänsrätt, om icke den, att de äro skuldsatte. Jag anser och tror att den tid skall komma, — jag eller någon af herrarne kunna visserligen icke hoppas att då få vara med, — då en verkligt god reform i detta hänseende och i den nu angifna syftningen skall bli en verklighet. Finanskommittéen har antydt denna reform och dess förslag vittnar verkligen om stort förutseende. Jag hyser ej något hopp att något sådant skall kunna genomdrivas i en tidpunkt, då man ännu är öviss om banksedlarne skola inlösas efter deras ordalydelse och då härom olika meningar inom sjelfva bankstyrelsen yppa sig. Man kan ännu hafva lång tid kvar, innan man kan få en bankdirektion, som har klart för sig, hvartill sedelutgifningsrätten tjenar och kan reda dessa saker för sig. Det är en stor lycka för oss, att vi hafva dessa tatlade enskilda banker. Jag säger detsamma som i fjol; om det vore möjligt att stänga dessa banker endast på sex månader, så skulle man genom ett sådant experiment lätt komma till erfarenhet af hvad man skulle förlora med deras upphörande. Nu rådes man emellertid för de många bankerna och kastar på dem skulden för alla olyckor i affärsverlden. Jag har i 30 år haft befattning med bankväsendet och derunder samlat ej så liten erfarenhet, och jag kan på grund häraf säga, att det är betydligt mycket bättre att ha många banker än en enda, ty den täljan, som de enskilda bankerne här uppväckt, har varit särdeles nyttig för hela bankväsendet. I ett land åter som Skottland, der hela bankrörelsen utgöres af en stor bank-koalition, och der denna bank kan göra och har gjort bankrutt, är man ändå belåten med den. Lyckligtvis hafva vi dock icke här en sådan bank-koalition, men om vi ej göra hvad som blifvit föreslaget och dermed gifva de befintliga bankerna monopol, så uppstår lätt fara för en sådan koalition, ty om nya banker då uppstå, uppstår också lätt missbruk af den förmån, som den nu befintliga banken åtnjuter. Om jag nu skulle försöka besvara den frågan, hvad det är, som man nu vill ha här, så skulle jag säga: Man vill ha banker, man tycker, att de som finnas icke äro nog bra och vidare att de äro för många. Om man nu skulle gå med saxen och afklippa den utvecklingstråd, som i detta hänseende håller på att spinna sig, så kommer man naturligen icke till målet. Om vi ge oss till tals, så få vi väl se, hvarthän vi på detta sätt skola komma. I Skottland, der vi hafva hela vår bankhistoria framför oss, funnos 39 banker, men, då detta ej länge ej smälte de ihop och man ansåg slutligen att för denna rörelse ej erfordrades mera än ett litet bank-kontor och bankernas antal nedgick från 39 till 12. Här hafva vi nu 26 banker, och vårt land behöfver likväl mycket mera än Skottland bankinrättningar, emedan det är större och har flera innevånare. Redan börjar man emellertid också här fundera på, om det ej skulle vara

klokare att inskränka bankrörelsen. För några dagar sedan har man i Ystad tagit ett väsendtligt steg i den riktningen, i det man der beslutat en sammansmältning af Malmö och Skånes enskilda banker. Innan man vet ordet af skall kanske samma företeelser yppa sig inom Öster- och Westergötland. Detta är den naturliga ordningen af saken och säkert låter denna utveckla sig, utan att medföra någon särdeles rubbning i allmänna rörelsen.

Af det nu under behandling varande Betänkandet finner man, att motionären begärt »att ingen ny enskild bank hädanefter oktrojeras med sedelutgifningsrätt, och vidare att, när oktrojen för nuvarande enskilda banker tilländalöper, sedelutgifningsrätt äfven för dem måtte upphöra.» Det är rätt egendomligt, att, när man är missnöjd med författningarne, man icke begär att de skola ändras, utan helt enkelt att de skola upphöra att finnas till. Tänkom oss, att sådana motioner inom andra grenar af lagstiftningen skulle kastas in och man deruti skulle säga: Denna författning tycker jag ej om, utan får be att den blir suspenderad. Hvad skall då sättas i stället? Ja, det vill jag fundera på och medan jag funderar, så må författningen suspenderas. Den måste bort derföre att den ej behagar mig. Ett vackert bevis för nyttan och lämpligheten af Författningen utaf den 20 maj 1864. Jag tror emellertid att man nu noga bör se till, att kunna bringa stadga i förhållandena. Gä vi något tillbaka i tiden, så äro vi icke så späda, att vi icke kunna komma ihåg, huru man yrkade på inrättandet af filialbanker. Vid riksdagen beslöts ock att sådana skulle inrättas. Sedermera beslöt man att inga nya banker skulle få uppstå, förrän en ny banklag blifvit stiftad. En sådan lag kom ock för kort tid sedan till stånd, och nu begär man att den skall suspenderas. Huru är det väl möjligt att komma till ekonomiskt välstånd under sådant vacklande hit och dit. Det är alldeles otänkbart att kunna åstadkomma förändringar i dessa saker, utan att grundliga motiver derför läggas i dagen. Man har sagt här, att privatbankernas målsmän uppgjort och genomdrifvit förslaget till den nya lagen. Jag tviflar visst ej derpå, men jag tror, att man mindre bör fästa sig vid hvem, än huru och hvad som blifvit gjort. Jag ser till saken och till den gör det intet, om den ena eller andra medverkat till dess genomförande. Samme talare, som gjort denna anmärkning, har emellertid ställt frågan på sin rätta ståndpunkt, då han sagt rent ut: »Hvart skola de skuldsatte vända sig?» Detta är frågan och ingen annan. Det finnes beklagligtvis sådana skuldsatte, som ej kunna erbjuda tillräcklig säkerhet. Detta är ett beklagligt faktum, hvilket man borde hoppas att kunna afhjelpa. Man har begärt tillsättandet af en komité för öfvervakandet af dessa skuldsattes affärer. Jag har varit i en sådan och finner den vara lämpligare, än en komité för revision och ändringar i banklagstiftningen.

Jag anhåller vördsamt om bifall till hvad Utskottet i denna punkt af Betänkandet föreslagit.

Herr Nordenfelt, Enar Wilhelm: Den talare, som först yttrade sig i detta ämne, ansåg att Betänkandet ej borde bifallas, derföre att detta då skulle lägga hinder i vägen för behandling af en motion, som inom Andra Kammaren blifvit afgifven af Herr Mannerskantz. Jag kan

ej fatta det sammanhang han vill finna uti bifall till detta Betänkande och den framtida behandlingen af nämnda motion. Han har gjort reda för hvad Herr Mannerskantz' motion innehåller. Jag har med uppmärksamhet följt denna hans redogörelse och är öfvertygad om att Herr Mannerskantz har till en viss grad rätt i denna sak. Likväl ber jag få fästa uppmärksamheten på att Herr Mannerskantz' motion ej går ut på antagandet af Finans-komitéens förslag, sådant som det blifvit afgifvet. Jag kan sluta detta ej mindre af ordalagen i motionen, än ock deraf att Herr Mannerskantz var med såsom ledamot af 1863 års Riksdag och då understödde ett af Banko-Utskottet utarbetadt förslag till ny organisation af Riksbankens rörelse, hufvudsakligen grundad på Finans-komitérades Betänkande, men ock i många afseenden derifrån afvikande. Detta förslag gick ut på att bestämma en viss fond af 15.000.000 R:dr, som skulle motsvara den metalliska kassan. Banken skulle ge ut en sorts sedlar, såsom depositionsbevis, hvilken sedelutgifningsrätt dock aldrig skulle få utsträckas längre än att sedlarne kunde inlösas eller betalas af den befintliga kassan. Öferskottet af derefter befintliga medel, som också skulle utgöra omkring 15,000,000 R:dr, skulle begagnas såsom grundfond för en affärsbank, deri enskilda delegare skulle kunna intagas. Detta förslag var ganska utförligt utarbetadt till alla detaljbestämmelser, då det förelades Riksens Ständer, men det strandade derpå, att man ansåg 72 § Regeringsformen lägga hinder i vägen för Representationen att vara med om någon annan bankrörelse än Riksbankens. Man föreställde sig att Riksens Ständer, såsom delegare i en privatbank, skulle för dess sedlar stå i samma ansvar, som de enskilda, och att dess sedlar derföre också skulle få samma tvångskurs, som Riksbankens egna sedlar. Deremot talades mycket för förslaget inom de särskilda Stånden, och man upphjöd der all sin förmåga att bevisa Ständernas rätt att för detta ändamål aflägga 15.000.000 R:dr, som uppkommit genom besparingar å bankovinsten, och i öfrigt begagna denna besparing på hvad sätt Ständerna ansågo för godt. Men 72 § spökade dock i allas hufvuden och förslaget föll derföre helt och hållet. Nu går Herr Mannerskantz' motion ut på en alldeles enahanda omorganisation af landets bankväsende. Den siste talaren hade enligt min tanke rätt i sin framställning, att det skulle vara föga sannolikt att omförmälda motion skulle kunna för närvarande leda till något resultat, ty 72 § står ännu oförändrad qvar och har samma ordalag, som då ett dylikt förslag var å bane. En sådan genomgripande förändring kan dessutom ej ske förr, än man gått in på att erkänna, att Bankens sedlar äro ett sådant myntrepresentativ, att det måste inlösas efter ordalydelsen, men ej ett mynt, hvilket man är tvungen att mottaga antingen man vill eller ej. Huru detta förslag skulle kunna lägga hinder i vägen för bifall till nu föredragna utskottsbetänkande, som är ett partielt förslag, kan jag, som sagdt, ej fatta. Hvad nu beträffar Erik Olssons förslag att göra översam en lag, som har tillämpats i 4 år, eller sedan år 1864, och säga, att hädanefter inga nya banker skola oktrojeras, så kan jag icke finna detta rimligt. De motiver, som derföre uppgifvits, faran af en deraf skeende tryckning på Riksbanken, sakna all grund, ty erfarenheten har visat, att den utelöpande sedelstocken alls icke har förökats i förhållande till bankernas antal, utan att ju flera banker blifvit inrättade, ju försigtigare hafva de

förut befintliga måst vara i sin sedelrörelse, så att den utelöpande sedelstocken hållit sig i det närmaste jenn under hela tiden. Det ligger dessutom en stor obillighet deri, att man å åtskilliga orter skulle hafva de fördelar, som en privatbank ovilkorligen medför, men att enskilda i andra orter, som ej nu hafva denna fördel, skulle förnekas oktroj. Dessutom synes motionären icke hafva någon fullt klar föreställning om sedelutgifningsrätt i allmänhet. Efter min åsigt är ej en bankrörelse möjlig utan denna rätt. Jag medger, att det skulle vara ett missbruk af denna rätt, om man deruti eller i utgifvandet af egna sedlar sökte sin hufvudsakliga vinst. Ändamålet med sedelutgifningsrätten är att sätta bankerna i tillfälle, att hafva en räntefri reservfond, hvarutur de, vid behof, kunna honorera sina förbindelser. Att tvärt taga bort denna rätt för en nyligen uppkommen bank, anser jag vara rent af felaktigt. Hvad sjelfva privatbanksinstitutionen beträffar, så har en talare före mig så utförligt och klart utvecklat denna sak, att jag icke derpå behöfver spela några ord, utan instämmer jag i allo med honom i hvad han derom yttrat. Detta öfverensstämmer ock med mina åsikter i ämnet, åsikter, som ej flugit på mig i dag, ty jag har under tvänne föregående riksdagar varit ledamot af Banko-Utskottet och såsom sådan haft skyldighet och önskan att sätta mig in i dessa frågor. Jag var äfven med i det sammansatta Utskott, som utarbetade förslaget till 1864 års lag. Då togs äfven sedelutgifningsrätten i betraktande, men frågan derom afklippes dermed, att bankerna, som förut haft rätt att gifva ut sedlar på hela sin kreditivrörelse, kunde fordra att denna rätt skulle fortfara för dem. Denna rätt inskränktes dock sedan derhån, att den endast skulle vara grundad på sådan säkerhet, som kunde till grundfond antagas. Om nu föreliggande Betänkande godkännes, står det ju alltid ändå öppet, att, om tiden medgifver, framdeles taga under behandling och öfvervägande Herr Mannerskantz' motion. Jag tror likväl icke, att Banko-Utskottet under denna riksdag kan medhinna att, såsom afsigten varit med den påyrkade återremissen, utarbета ett förslag i denna syftning. Under sådana förhållanden är det ju icke lämpligt att skicka Betänkandet åter, att, utan någon nytta, förorsaka nytt besvär. Dessutom, under den förutsättning att Andra Kammaren bifaller Betänkandet, vinner man ej något med återremissen, utan Banko-Utskottet kommer då blott att hemställa, att Första Kammaren godhetsfullt ville fatta sitt beslut.

På grund af hvad jag nu anfört får jag anhålla om bifall å Betänkandet i den nu föredragna punkten.

Friherre Tersmeden: Jag har begärt ordet med anledning af en utaf Friherre Raab framställd fråga, hvarföre icke Utskottet behandlat Herr Mannerskantz' motion i detta samma Betänkande och i sammanhang med Erik Olssons motion. Orsaken är den, att den förre motionären sjelf anhållit, att den af honom väckta fråga måtte tills vidare få blifva hvilande. Hvad sammanhang den i öfrigt har med det förslag, som af Utskottet i denna punkt tagits i betraktande, kan jag icke finna. Om Kammaren stadnar vid den åsigten att bifalla denna Utskottets framställning, så kan jag, med kändedom om innehållet af begge motionerna, försäkra,

försäkra, att detta icke skall lägga hinder i vägen för Utskottets behandling af Herr Mannerskantz' förslag. En återremiss tror jag icke leda till något resultat, ty Utskottet har varit enigt i fattandet af detta beslut, och kan sälunda svärligen formulera ett annat.

Jag anhåller sälunda, att Kammararen behagade antaga och godkänna hvad Utskottet i den nu föredragna punkten hemställt.

Herr Frisk: Det torde kanske synas mången väl djerft af mig att begära ordet i denna fråga, då Sammansatta Banko- och Lag-Utskottet, efter hvad det synes, enhälligt, utan någon ledamots reservation, fattat nu ifrågavarande beslut rörande det af Herr Erik Olsson i Andra Kammararen väckta förslag: »att ingen ny enskild bank hädanefter må oktrojeras med sedelutgifningsrätt och att, när oktrojen för nuvarande enskilda banker tilländalöper, sedelutgifningsrätten äfven för dem måtte upphöra», då jag begärt ordet för att *yrka afslag* på Sammansatta Utskottets Utlåtande och *bifall* till motionen i förstnämnda punkter; men då jag, såsom delegare såväl i en enskild som i en filialbank (öfver hvilken sistnämnda jag varit en af direktörerna i 12 år, deraf under ett år och nu fortfarande verkställande direktör) mycket sysselsatt mig med bankangelägenheter, för hvilka jag intresserat mig i mer än 20 år, under hvilken tid jag ock tagit del af såväl inländsk som utländsk banklagstiftning — så torde det kanske ursäktas mig, om jag nu öppet och ärligt uttalar mina åsikter i föreliggande bankfråga, viss som jag är att dessa åsikter delas af pluraliteten af mina valmän, om de ock möjligen, olyckligtvis, icke skulle delas af denna ärade Kammares pluralitet.

Sedan vår kära fädernesland nu blifvit beskärdt med icke mindre än fem och tjuo enskilda sedelutgifvande banker, tror jag att litet hvar, som allvarligt begrundat verkningarne af ett sådant banksystem, skall medgifva, att vi nu äro inne på en väg som icke är god, utan att det är skäl stadna på den vägen och att, i följd af den *förlust* eller minskade inkomst som drabbar Riks-banken eller hela riket genom de nu existerande många enskilda sedelutgifvande bankerna och den *våda* ett sådant banksystem medför, vi nu höra åtminstone för vår del besluta, att ej några nya enskilda sedelutgifvande banker vidare må oktrojeras.

Jag sade, att de nuvarande många enskilda sedelutgifvande bankerna förorsaka Riks-banken eller riket stor *förlust*, och detta är ju klart mine Herrar! då vi erinra oss den vinst de enskilda bankerna hafva af sina nu utelöpande mera än 30 millioner sedlar, hvilken vinst, enligt min tanke, utgör cirka 2 millioner Riksdaler, eller ungefärligen lika mycket som hela rikets bevillning efter 2:dra artikeln, och hvilken vinst skulle tillfalla Riks-banken, om den vore den enda sedelutgifvande banken i Sverige.

Ut i många moder och bruk efterapa vi Frankrike, ofta till ringa bättnad för oss; men huru lyckligt vore det icke, enligt min åsigt, om vi ock efterapade Frankrike uti att så smäningsom ordna vårt bankväsende så att vi, liksom nämnda land, blott fingo en enda stark sedelutgifvande bank. å hvilken dock här förtjensten skulle tillfalla hela riket! Hvilken stadig och jemn penningtillgång skulle det icke då blifva, till mätliga räntesatser, och huru skulle icke då lätteligen handel, industri

och jordbruk erhålla nödiga förlag! För att komma till detta lyckliga resultat fordras det, enligt min tanke, såväl att vi bifalla nu förevarande Herr Erik Olssons motion om de enskilda bankerna, som ock reservera framtida bankovinster, på det Riksbanken i sinom tid må genom afdelningskontor i orterna eller förnyade försträckningar till filialbanker eller till enskilda banker utan sedelutgifningsrätt kunna ersätta upphörd enskild sedelutgifvande bank eller filialbank, der rörelsen det så fordrar.

Den *våda*, som det nuvarande enskilda banksystemet medför, består, enligt min åsigt, såväl deri att nämnda banker, om de skulle på en gång presentera uti bankluckan, för erhållande af silfver, sina innehafvande riksbankssedlar, som för närvarande utgöra cirka 14 millioner, Riksbanken kunde löpa fara att ej kunna honorera sin förbindelse att, vid anfordran, inlösa dessa sedlar med silfver, som ock att det ju låter tänka, sig att, på grund af en sådan beklaglig händelse som nyligen timat uti Örebro enskilda bank, allmänhetens förtroende till en dylik, illa förvaltad bank skulle upphöra, och denna allmänhet fattas af en panik samt mangrannt rusa åstad till en sådan bank, för att få valuta för nämnda banks sedlar, hvarigenom det lätt kunde hända, att den nödgades stoppa — och skulle en sådan olycka hända med *en* bank, fruktar jag att äfven flera banker nödgades göra detsamma — och hvad elände och förluster sådana händelser skulle medföra för hela riket, det behöfver jag ej här påpeka.

Jag vet nog, att det i denna Kammare finnes, utom mig, många personer, som äro delegare uti enskilda banker och hvilka således, om de blott se på sitt enskilda intresse, skulle motsätta sig det nu af mig föreslagna afslaget på ifrågavarande Sammansatta Banko- och Lag-Utskottets Utlåtande; men jag tänker sannerligen för högt om personer som, i likhet med Eder, mine Herrar, fått det dyrbara förtroendet att föra folkets talan och just genom Eder härvaro, som är förenad med ej obetydliga enskilda uppoffringar, bäst bevisa att I ären beredvillige till uppoffringar för ett älskadt fosterlands sanna bätnad — att icke vara öfvertygad om, det I, äfven i detta fall, sätten det allmännas bästa framför edert enskildta och att således, om I ej godkännen det förslag jag nu framställt, detta sker icke af någon enskild beräkning, utan endera derföre att I ej hysen sådana farhågor som jag för följderna af ett banksystem, lika med det nuvarande, eller att jag ej mägtat bibringa Eder den varma och innerliga öfvertygelse jag sjelf hysar om den skada och våda för det allmänna, som nu gällande banksystem innebär.

Jag hade ärnat att, i sammanhang med mitt yrkande om afslag på nu förevarande Utlåtande och bifall till första punkten i Herr Erik Olssons motion, framställa förslag om att en särskild komité borde tillsättas, som uppgjorde förslag till ny banklagstiftning; men det torde vara rättast att uppskjuta mitt yrkande härom, tilldess Kammaren skall behandla Herr vice Talmannen Mannerskantz' under N:o 311 väckta motion, angående åtgärders vidtagande i och för omorganisation af landets penningväsende.

På grund af hvad jag nu tagit mig friheten anföra, får jag vördsam- samt yrka afslag på förevarande Sammansatta Banko- och Lag-Utskottets Betänkande och bifall till första punkten i Herr Erik Olssons motion, med den lilla förändring att Riksdagen behagade besluta ingå till

Kongl. Maj:t med en underdånig skrifvelse med anhållan, det Kongl. Maj:t täcktes tills vidare ej bevilja oktroj åt någon ny enskild bank med sedelutgifningsrätt.

Herr Schartau: Jag märker, att åtskilliga tecken till otålighet öfver den långt utdragna diskussionen börja visa sig, och jag lofvar derföre att fatta mig så kort som möjligt.

Jag anser, att man bör göra hvar och en rättvisa; och rättvisan fordrar ett erkännande att de enskilda bankerna — jag talar nu om de sedelutgifvande enskilda bankerna — genom sitt föredöme af formernas större enkelhet utöfvat ett icke ohelsosamt inflytande till och med på sjelfva Riksbanken: ett inflytande som vanligen åtföljer hvarje täflan. Men derföre att detta inflytande kan hafva varit nyttigt, anser jag dock, att man ej bör låta det antaga alltför stora proportioner. Jag nekar ej, att jag hör till deras antal, som skulle anse det för en lycka, om Riksbanken komme på den punkt, att hon ensam kunde bestrida all sedelutgifning på sätt ock fördom skett; men för att komma dit, fordras då ett synnerligt hägn åt Riksbanken, och framför allt att man ej för hvarje riksdag fräntager den sin vinst, i stället för att genom kapitaltillökning konsolidera inrättningen och göra henne så stark, att hon framdeles kunde ensam fylla hela behofvet af myntrepresentativer.

Man har här sagt, att någon bank ej skulle bära sig utan sedelutgifningsrätt. Jag ber om ursäkt, att jag vågar vara af motsatt mening, men mistaget i dessa påståenden styrkes af nära liggande förhållanden; ty här finnas i sjelfva Stockholm två särskilda bankinrättningar, som ega bestånd och lemna god utdelning, ehuru de ej utgifva sedlar.

Om det nu ej kan nekas, att det vore lyckligt, om Riksbanken sattes i tillfälle att utvidga sin rörelse och tillika öka sin Staten tillkommande vinst, så är ju detta ett mål att sträfva efter; och jag kan ej finna annat, än att man så i detta fall som i många andra är sig sjelf närmast. Riksdagen är Staten närmast, dess rätter målsman, och hör således se till, att ingen heröfvar Staten hvad som kan anses vara dess fulla rätt. Detta eger nu rum, ty de enskilda penninginstitutionerna skörda, jag må säga det rent ut, för närvarande en oskäligen vinst. De borde derföre kunna nöja sig med en mindre och framdeles försaka sedelutgifningsrätten. Jag vill för öfrigt icke förhindra dem i deras rörelse; den har mången gång varit välgörande, och man måste erkänna, att de i allmänhet skött sig ganska väl. Men af mer än ett skäl anser jag det vara nödigt att afhålla dem från att tillvälla sig alltför öfvervägande inflytande. Se vi på andra länder, så visar det sig på mer än ett håll, att, sedan privatbankerna der väl blifvit talrika, stora och mäktiga, öfvermodet vuxit och katastrofer af vådligaste beskaffenhet såväl för enskilda medborgare som för Staten inträffat. Det är sådana katastrofer man på lagstiftningsväg bör söka förekomma.

Frågan är nu här endast att uti en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t begära, dels att flera sedelutgifvande banker hädanefter icke måtte oktrojeras, och dels att åtgärder på förhand skulle vidtagas, hvarigenom nuvarande banker kunde förhindras ifrån att fortsätta sin sedelutgifningsrörelse. Dessa frågor äro skiljda från hvarandra och kunna behandlas hvardera för sig. Hvad det första förslaget angår, är det lätt utförbart.

Intet hinder finnes för att begära, att Kongl. Maj:t ej vidare oktrojerar några nya sedelutgifvande banker; och jag tager för gifvet, att en framställning från Riksdagen i denna syftning skulle komma att på högre ort tillvinna sig ett uppmärksamt afseende. Hvad det andra förslaget beträffar, eller att nu besluta en skrivelse i syftning att vid oktrojtidsens slut frångå de enskilda bankerna deras sedelutgifningsrätt, anser jag ett sådant beslut, många år i förväg, vara onödigt. Tids nog blifver det att derom meddela bestämmelser, när tiden för oktrojernas upphörande nalkas; och om steget då skall kunna tagas ut, beror på om Riksdagen kunnat och velat ställa så till, att Riksbanken vid denna tidpunkt är stark nog att ensam ombesörja sedelcirkulationen och således supplera de enskilda bankerna. Ty att, sedan man tillåtit, att icke säga, uppmuntrat deras uppkomst, förhindra dem att utgifva sedlar, då man icke eger något annat att sätta i dessa sedlars ställe, anser jag lika oklokt, som att meddela några bestämmelser för framtiden, utan att göra klart för sig huru sakerna då skola komma att gestalta sig. Det enda man för närvarande i min tanke har att göra, är att vidtaga preventiva åtgärder, äfven om dessa skulle lända till den fördel för de nuvarande enskilda bankerna, att deras sedelutgifning tills vidare finge en anstrykning af monopol. Må detta så vara; jag har ej något deremot, ty jag plågas ej af afundsjuke. De enskilda bankerna må gerna förtjena på sin sedelutgifning, så länge den är legaliserad. Riksdagen gör bäst att nu inskränka sig till att hos Kongl. Maj:t göra hemställan om sedelutgifningsrättens afskaffande för de nya banker, som kunna ifrågakomma, hvilken hemställan — redan denna — komme att innefatta en helsosam avis au lecteur. Följden häraf skulle nemligen blifva, att dessa banker hädanefter komme att gå till väga med större varsamhet; och detta är just hvad som vore önskligt. Hvad man gör för att lugna mot verkliga eller inbillade farhågor, är nyttigt, och jag tror ett sådant lugn bäst kunna åstadkommas genom vidtagande af preventiva åtgärder. De enskilda bankerna kunna ej vara annat än tacksamma, om ett sådant beslut fattades, som äsyftas i förra delen af föreliggande motion; de skulle under den återstående oktrojtiden befinna sig i skydd, hvad sedelutgifningsrätten beträffar, från obehaget af, jag må begagna ett förut användt ord, de många unga svampar, som hafva benägenhet att i alla delar af landet skjuta upp. Man skulle derigenom tydligen göra dem en reel tjänst, och det bör således ej kunna bedömas såsom en nagel i ögat på dem. Ehuru jag sålunda icke har något emot enskilda banker och tror mig hafva uppskattat de nuvarande efter förtjenst, hindrar detta icke att jag ej vill släppa spannet löst, utan anser nödigt att, huru vackra piruetter än göras, en säker hand håller i tömmarne.

Det är af nu anförda skäl jag förordar bifall till förra delen af motionärens förslag, eller att hädanefter ingen ny enskild bank må oktrojeras med sedelutgifningsrätt, och yrkar afslag å Utskottets Utlåtande, i hvad det afstyrker bifall till nämnda förslag. Hvad deremot den sednare delen i motionen angår, hvilken afser en framtidsfråga, är min önskan att, beträffande densamma, något beslut för det närvarande ej måtte fattas.

Herr Nordström: Denna fråga har under diskussionens fortgång

antagit vida större dimensioner, än man hade skäl att förmoda. Man har, bland annat, talat om åtskilliga bankers förvaltning, vinstafkastning o. s. v., man har begagnat tillfället till försök att vederlägga hvarje-handa från andra håll, ehuru icke i denna Kammare, gjorda anmärkningar i afseende å förhållandet med sedelcirkulationen inom landet, — vederläggningar likväl, som äfven för sin del väl förtjente en närmare granskning, för att det, som i dem kunde befinnas vara välgrundadt, måtte kunna skiljas från sådant, som deri icke är välgrundadt eller sak enligt; men som så beskaffade episoder dock egentligen icke höra till hufvudämnet, och missbruk i de enskilda bankernas förvaltning väl på annat sätt, eller i annan ordning, böra motverkas, än genom upphäfvande af sjelfva institutionerna, vill jag, för min del, nu ej uppehålla mig dervid, utan öfvergår omedelbart till sjelfva hufvudfrågan. Innehållet af denna är, huruvida en för hela riket gemensam, stor bank med underlydande, öfver hela landet spridda, grenbanker eller kontor må, med hänsigt till det allmänna bästa, vara att föredraga framför många, sjelfständiga banker, ordnade till alla väsendtliga, för rättssäkerheten nödiga, momenter efter en derom stiftad allmän lag, eller ock huruvida de sednare vore att föredraga framför den förstnämnda. Om denna hufvudfråga hafva i de flesta länder, alltsedan den ryktbara Skotten Law's tider, lidiga meningsbrytningar förekommit, i hvilka utmärkte statsmän, statekonomer och finansmän tagit del; men ännu i den dag, som är, skulle man ej kunna säga, att tvisten är fullt utkämpad och såsom resultat deraf en bestämd och afgjord mening utgången. Frihet i afseende å bankrörelses bedrivande är väl, i följd af näringsfrihetens och den allmänna nationalekonomiens grundsats, erkänd och medgifven under iakttagande af de för rättssäkerheten genom särskild lag fastställda förbehåll; men hufvudämnet för tvisten, nemligen frågan om sedelutgifningsrätten, kvarstår ännu olöst — efter gemensamma, öfverallt erkända, grundmaximer. I *England*, der banken i London, bildad af ett bolag, år 1694 erhöi sin första oktroy med sedelutgifningsrätt, och der, under tidens lopp, två slags privatbanker med rätt till utgifvande af banknoter blifvit auktoriserade, nemligen bankbolag af icke öfver sex personer (från 1708) och bankbolag med förenade fonder (från 1826), blef väl år 1844, genom de bekanta banklagarne af detta år, stiftandet af nya sedelutgifvande banker förbjudet, men bibehöllos dock de då allaredan existerande vid sin förra rätt till det belopp, som medeltalet för en viss tid af deras då utgifna noter utgjorde, och hvilket beräknades uppgå till omkring 8½ millioner pund sterling på ett antal af 280 banker, de Skottiska bankerna oberäknade. Om ändamålsenligheten af den genom de nya banklagarne af år 1844 införda organisation af bankväsendet äro emedlertid meningarne mycket delade, och mot anhängarne af »the currency theory» stå försvararne af »the banking principle», eller bankfrihetens grundsats, ganska talrikt representerade.

Det stora bankinstitut, som nu under namn af Frankrikes bank (*Banque de France*) i så väsendtlig grad beherrskar penningrörelsen i *Frankrike*, grundlades redan år 1800 och reglerades närmare år 1803. Äfven detta bankinstitut är bildadt af ett bolag och har för sin öfvervigt att tacka de nära förbindelser, hvori det, enligt öfverenskommelser, står med Statens finanser. Under revolutionen på 1790:talet egde hvarje

bankbolag, som då bildades, frihet att utgifva banknoter (som ej må förblandas med assignaterna). Vid Franska bankens stiftande år 1803 förklarades emedlertid, att endast *den* skulle få utgifva banknoter, och att, ehuru i *departementen*, bankbolag finge stiftas, noter likväl endast i Paris finge tillverkas. År 1843 bestämdes först (i Mars), att departementsbankerna skulle högst få emittera noter till ett belopp af 102.000.000 francs tillsamman; men i April och Maj samma år beslöts, att departementsbankerna skulle indragas och bolagsmännen få ingå såsom aktionärer i Franska banken, hvarjemte förklarades tillika att dessa bankers noter skulle mot Franska bankens utbytas och den sednare få inrätta bankkontor, eller grenbanker, i departementen. De s. k. *caisses* med olika beteckningar af deras ändamål, som existera derjemte för det mesta i Paris, bero af särskilda koncessioner och få ej utgifva noter. Såsom man finner, eger sålunda äfven beträffande penningcirkulationen en stor centralisation i Frankrike rum, och är det deremot, som i vår tid allt flera viktiga stämmor höja sig, yrkande på större bankfrihet, och att sluta af den nyaste tidens företeelser i denna mycket intressanta strid, tyckes det, som skulle den sednare åsigtan vinna allt större följt.

Den Preussiska banken i Berlin, ursprungligen en af Fredrik II stiftad Kongl. bank, erhöll 1846, såsom en till sedelemission berättigad nationalbank, hvori enskilde fingo såsom aktionärer inträda, sin nuvarande hufvudsakliga organisation, som ställer den i fullt oberoende af statens finansförvaltning och berättigar den till inrättande af kontor och agenter i provinserna. I Preussen finnas derjemte åtskilliga andra bankinstituter med sedelutgifningsrätt, och uppgick år 1866 antalet af sedelutgifvande banker i Tyskland (med undantag af Österrike) till 28, hvilkas belopp af banknoter tillsammans då uppgick till omkring 166.000.000 thaler. I Nordamerikanska Unionen äro nu mera de många, i de särskilda staterna organiserade, bolagsbankerna ställda under en gemensam, af kongressen utfärdad, förbunds lag af år 1864, hvilken bestämmer maximibeloppet af hela deras sedelemission tillsammans till 300.000.000 dollars och fordrar af hvar och en bland dem deposition under offentlig vård af ett visst parti statspapper, såsom säkerhet, uteslutande för banknoternas vederbörliga inlösande.

Såsom hvar man känner, var hos oss ända till år 1824 Riksbanken den enda auktoriserade bankanstalt i riket. Rikets Ständer voro dess principaler orh herrar, och lagstiftare i egen sak. Från dem uteslutande utgingo alla, banken rörande, förvaltningslagar. Tvångskurs var tillagd bankens sedlar; maximibeloppet af dessa sedlar bestämdes af Ständerna, och om äfven efter den s. k. realisationen år 1830—1834 — en realisation, som sjelf utgör ett bevis på den föregående bankförvaltningens beklagliga beskaffenhet — en bättre sakernas ordning inträdt, innefattar dock hela detta förhållande ett så abnormt tillstånd i ett lagbundet, konstitutionelt, samhälle, att motsäcke dertill ej kan uppvisas. Alla egendomsvärden, större eller mindre, alla affärsförhållanden, alla andra dermed sammanhängande förhållanden, berodde i väsentlig mån af bankens mer eller mindre väl ordnade och väl handhafda förvaltning; men i afseende å densamma erkände ej Ständerna, eller behöfde ej erkänna någon magt i samhället öfver eller bredvid sig, utom sitt eget godtsinnande. Och detta abnorma tillstånd fortfar i sin grund ännu. I stället för Rikets

Ständer har inträdt Riksdagen; det är den egentliga skilnaden; men då denna Riksdag nu mera ej är sammansatt efter stånd och korporationer, utan efter individer genom s. k. samfälda val, blir Riksdagens absoluta myndighet öfver Riksbanken i principen ännu ofattligare. Betraktad från anförda synpunkter måste lagen af år 1824, som bröt Riksbankens bankmonopol och berättigade enskilde att inrätta bolag till bankrörelses bedrivande, anses vara ett ganska viktigt steg framåt. Huruvida sedelutgifningsrätt skulle vara i denna frihet inbegripen, derom yttrar sig dock ej denna lag; men af de oktrojer, som utfärdades för de enskilda banker, hvilka i följd af samma lag åren 1831 och de följande på 1830-talet samt derefter stiftades, inhemtar man att sedelemissionsrätten principiellt ansågs kunna efter önskan åtfölja bankrörelsen. Den inhemska vaxel- och assignationsrörelsen var den tiden ganska litet utvecklad, och de enskilda bankbolagens sedlar, i grundprincipen ej annat, än till innehafvaren ställda skuldförbindelser, att inlösas vid anfordran, kunde därför så mycket lättare till en början vinna plats inom cirkulationen, som de behöfdes och man länge nog hade uteslutande hunnit vänja sig vid s. k. sedelmynt. Vid myntrealisationen åren 1830—1834 glömdes man äfven, att åt den enskilda banksedelemissionen egna vederbörlig uppmärksamhet, hvilket hade till följd, att, då Riksbankens sedlar äfven efter realisationen bibehöllos vid sin tvångskurs och de enskilda bankerna alltså ej heller ansågos skyldiga att med annat än riksbanksedlar inlösa sina egna, dessa sistnämnda sedlars metalliska realisation i sista hand nu äfven beror af Riksbanken.

År 1846 utkom, rörande enskilda banker en ny lag, som i väsentliga delar förbättrade dessa kreditinstitutioners organisation och garantierna för fullgörandet af deras förbindelser, och år 1864 slutligen utfärdades den ytterligare reviderade och förbättrade lag, som nu innefattar de allmänna regler och förbehåll, dem enskilda bankbolag ovilkorligen äro förbundna att ställa sig till efterrättelse. Under de fyra-tio-fyra år, som ligga emellan den första privatbankslagen och den sistnämnda, hafva de enskilda bankerna hunnit inom cirkulationen och det ekonomiska området vinna alltför utsträckt fötäste och alltför stor betydelse för näringarne, att nu på en gång eller inom kort tid kunna utan stora skakningar alldeles upphävas. Rätta tiden för tvisten om sjelfva principfrågan hade varit år 1824, eller åtminstone år 1846, då den första reviderade banklagen förchades, eller i någon mån ännu år 1864 före tillkomsten af nu gällande banklag. Men numera borde det endast kunna blifva fråga om hvarjehanda ytterligare förbättringar, ej om tillintetgöring. En talare, chef för en enskild bank härstädes, har nyss här yttrat, att 1864 års lag motsvarade alla rättvisa anspråk på en god bankförfattning och ej behöfde förbättring. Likasom uti åtskilligt annat af hvad han under diskussionen yttrat, kan jag ej heller häruti med honom instämma. Bland annat tror jag, att hvad der om grundfondssäkerheterna och derpå grundad sedelemission stadgas väl ännu kunde förtjena att revideras; detsamma gäller äfven om hvad der föreskrifves i afseende å de kontroller, de enskilda bankerna skola vara underkastade. Utrikes åtnöjes man icke med kvartalsredogörelser; man fordrar flerstädes offentliga redogörelser för hvarje vecka, deri bankens ställning för hvarje dag af veckan redovisas; och i det hela på goda skäl. Intet utgör en större garanti för en banks förmåga att fullgöra

sina förbindelser, än välberäknade, stränga kontroller från det allmännas sida, och dermed sammanhängande offentliggjorda redogörelser. Hela den klientel, som begagnar eller vill begagna en bank på en viss ort, vinner derpå, och banken sjelf vinner derpå i anseende till den noggrannhet, den sjelf sälunda föranlätas att städse egna åt öfversigten af sin ställning.

Härtill kommer derjemte, att under sjelfva denna riksdag förslag blifvit gjorda till åtskilliga förändringar af största vigt i grunderna för banksedelrörelsen, hvilka förslag ännu ej äro vederbörligen beredda till slutlig pröfning. Blifva de godkända, böra de hinder aflägsnas, som kunde fördröja deras förverkligande; och tillåter jag mig, på grund af allt detta, att uppställa ett så lydande förslag till beslut i denna punkt, nemligen,

att hvarken ny oktroj för nu existerande enskild bank med sedelutgifningsrätt må utfärdas, eller ny sådan bank oktrojeras annorledes, än med det förbehåll, att de skola vara skyldiga underkasta sig de föreskrifter, som angående sedelutgifningsrätten frandeles kunna varda stadgade.

Friherre Raab, Adam: Vi hafva, sedan Herr Wallenberg hade ordet, haft tillfälle höra en annan bankdirektör yttra sig i frågan, hvars insigter och erfarenhet äro satta utom allit tvifvelsmål; och han tycktes betrakta saken ur en helt annan synpunkt. Jag har också genom bref från åtskilliga personer i landsorten, som varit delegare i enskilda banker och direktörer under de sednaste tio åren förnummit, att de anse det system vådligt, som hittills följts, och ej heller längre våga vidhålla detsamma. Jag ber få anföra detta, emedan, då auktoritetstro å ena sidan kan komma i fråga, det ej kan skada att anföra auktoriteter från den andra.

Jag ber nu att i korthet få besvara några af de inkast, Herr Wallenberg i sitt anförande gjorde. Han yttrade bland annat, att jag skulle från tidningarne hemtat den uppgift, att vi för närvarande hafva nära 60,000,000 sedlar i rörelsen, men påstod tillika, att, om man räknade rätt, ej mera än 39,000,000 skulle vara i cirkulation. Herr Wallenberg var dock ej så god och upplyste, genom hvilken slags kalkyl, han kom till detta belopp, men jag har dock trott mig finna att han syftade derpå, att af hela sedelmassan för närvarande cirka 20,000,000 voro fästade i banker, m. m. och således icke kunde vid deras luckor till inlösen företes. Huru helst härmed må vara, synes det mig vara tillräckligt att veta, hvad Herr Wallenberg medgifvit, nemligen att vi för närvarande hafva i rörelsen, som kunna till inlösen presenteras, fyra gånger det belopp i papper, som vi ega i silfver. En omständighet bör dessutom tagas i betraktande, nemligen att den utelöpande sedelmassan ytterligare *kan* ökas. Riksbankens utelöpande sedlar kunna få öfverstiga den klingande valutan med 30,000,000 Riksdaler, och dess sedel-emission kan således ökas ända till 40,000,000 i stället för nu utsläppta 24,000,000. Huru förhållandet är med de enskilda bankerna, är jag icke i tillfälle att bestämdt uppgifva, eller till hvad belopp de, enligt sina oktrojer, äro berättigade att, utöfver hvad som är eller rättare sagdt synes vara i rörelsen, öka sin sedelutgifning; men jag tror det ej vara

för högt beräknadt, om man antager, att tillökningen kan uppgå till minst 10 000 000, utan att gällande föreskrifter öfverträdas. Hvad beträffade de Skottska bankerna, som Herr Wallenberg äberopade, så har jag verkligen af en tidningsartikel, som icke blifvit vederlagd i någon af de vanliga måndagsrevyerna i en annan tidning, och således torde af Herr Wallenberg medgifvas, inhemtat, att deras sedelutgifning icke sträcker sig till mera än en och en half gånger, högst dubbla beloppet af den metalliska valutan. och hos oss hafva vi deremot troligtvis redan sex gånger så mycket i rörelsen, och kunna få till och med åtta gånger den metalliska valutan i banken. Jag kan således icke finna annat, än att vi befinna oss i en vådlig ställning och kunna ega grundade skäl att befara, att komma i en ännu värre. Vare det långt ifrån mig att yttra något misshag till privatbankerna, ty jag vet väl, att de äro af mycken vigt för sina orter, och att vi för närvarande icke kunna umbära dem; hvarföre det ock skulle vara en dårskap att söka inskränka deras rörelse, hvilket skulle kunna hafva till påföljd en strypning för hela landet. Ej heller missunnar jag bankerna deras vinst, väl vetande att, om äfven en bank skördar stor vinst, de öfrigas torde vara ganska medelmättig, till och med ringa, i förhållande till den risk de löpa. Man har sett, att många banker ej lemna större utdelning än 7 å 8 procent; och denna vinst är i förhållande till risken ingalunda afundsvärd. Men det är ej heller ur denna synpunkt saken bör betraktas, utan den bör ses i förhållande till den våda, hela landet skulle löpa, om denna i förhållande till silfvervalutan så ofantliga sedelmassa skulle förorsaka en stockning, och det är just den faran man genom en förutseende lagstiftning bör söka förekomma.

Herr Wallenberg har talat om stadga i kreditlagstiftningen och han har ganska rätt deri att stadga bör finnas. Sjelf har han dock föreslagit en åtgärd, som, ehuru visserligen stående utanför privatbankslagstiftningen, dock skulle komma att åstadkomma en komplett omstöpning i de bestående förhållandena. Sannerligen jag kan förstå, huru han, å ena sidan, kan hålla strängt på kontinuiteten i det närvarande, då han, å andra sidan, föreslagit en så genomgripande förändring, som den i 72 § Regeringsformen.

Slutligen har Herr Wallenberg anslagit en sträng, som alltid ljuder illa, och som jag för min del söker så mycket som möjligt undvika att vidröra. Han har nemligen åter uppstämt den gamla visan om de lånebehöfvande, lånehungrande, de utblottade, som behöfva hjelp och skrika på lån. Jag må i afseende härfå förklara och jag gör det med så mycket större trygghet, som Herr Wallenberg har sig nogsam bekant att jag kommit i den ställning att ej behöfva uppträda såsom lånesökande och således ej kunde af honom hvarken vara träffad eller åsyftad, att det ej är rätt af någon, allraminst af en person i Herr Wallenbergs ställning, att häna dem, som befinna sig försatta i det läge att de behöfva låna. Detta så mycket mera, som de lånesökande inom vårt land just äro de arbetssammaste, de idogaste och de, som hafva att kämpa med de största svårigheterna. Herr Wallenberg, som har den förtjensten att ofta bygga sina resonementer på en riktig grundsats, ehuru han genom tillsatta bisatser plägar komma till högst egendomliga konklusioner, har sjelf ofta framhållit den rigtiga satsen,

att vi icke ega mer än tvänne utvägar att komma ur vår betryckta finansiella ställning, den ena att spara, den andra att öka vår produktion. Hvad sparsamheten angår vågar jag icke derpå göra mig stora förhoppningar; jag vill bygga dem desto större på ökad produktion. Men en ökad produktion kan icke åstadkommas utan förlager, och dessa icke utan lån: hvadan det ock vore högst beklagligt, om låneresurser för produktionens framåtskridande skulle saknas. Herr Wallenberg torde förlåta mig att jag således betraktar hans finansiella råd med en viss varsamhet, erinrande mig ett yttrande af Montesquieu, som säger: Les grands financiers soutiennent l'état comme la corde soutient le pendu.

Jag yrkar fortfarande på återremiss jemväl med afseende å det af Herr Nordström framställda förslag, som jag anser böra tillika med hvad här för öfrigt blifvit yttradt, af Utskottet tagas i öfvervägande.

Herr Faxe: Såsom ledamot af det Sammansatta Utskott, som behandlat ifrågavarande motion, anhåller jag att få yttra några ord.

Här har blifvit yrkadt återremiss af två skäl. Först och främst derföre, att motionen ej blifvit behandlad i sammanhang med en af Herr Mannerskantz väckt motion. I afseende härå får jag först och främst erinra, att Herr Mannerskantz sjelf varit ledamot af det Sammansatta Utskottet och biträdt det förslag, Utskottet afgifvit. Vidare får jag erinra derom, att begge motionerna äro af Andra Kammaren remitterade till Banko-Utskottet, och att detta Utskott derefter begärt sammanträde med Lag-Utskottet blott för behandlingen af Herr Erik Olsson motion, och att således, då det ensamt beror på Banko-Utskottet och ej på denna Kammare att bestämma om sammanträde med ett annat Utskott, så kan Kammaren icke fatta något beslut rörande de begge motionernas behandling i sammansatt Utskott.

Hvad beträffar en föregående talares begäran, att Utskottet måtte afgifva förslag om tillsättande af en komité, så, när man läser den motion som är föremål för behandling, och som blott afser, att ingen ny enskild bank hädanefter må oktrojeras med sedelutgifningsrätt och vidare, att, när oktrojen för nuvarande enskilda banker upphör, sedelutgifningsrätten äfven för dem måtte upphöra, men icke innehåller ett ord om Riksbanken eller om en bankernas förändrade organisation, så torde man finna klart, att förslaget om tillsättande af en komité i ömförmälda syftning innefattar en alldeles ny motion. Detta är hvad formen beträffar.

Vidkommande derefter sjelfva saken, så förefaller det mig nog besynnerligt, att, då en lag finnes, man begär att tillämpningen af densamma skall tills vidare inställas. Så är syftmålet i första punkten af motionen. I andra punkten stannar man ej dervid, utan fordrar på förhand ett beslut, att sedelutgifningsrätten framdeles skall fräntagas de enskilda bankerna. Huruvida detta kan vara ett förfaringsätt, som i lagstiftningsväg går an, lemnar jag derhän.

Kammaren torde för öfrigt finna, att, om man återremitterar punkten till Utskottet, hvars samtliga ledamöter varit ense om beslutet, så kan följderna ej blifva annan, än den, att Utskottet i ett förnyadt Utlåtande förklarar sig icke finna skäl att frångå, hvad det redan föresla-

git: och hemställer jag på nu anförda grunder, att Utskottets förslag måtte godkännas.

Herr Wallenberg: Jag har blifvit uppkallad att åter begära ordet af en ganska ledsam omständighet. En föregående talare har nemligen uppgifvit, att man här ej för det allmännas utan de euskilda intressenas talan. Det är ett besynnerligt sätt att se sakerna, som jag ej kan anse bero på annat än ovana vid ärendenas behandling inom denna högtärade Kammare. Samme talare klagade äfven öfver de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt. Det torde dock ej vara obekant för honom, att i den ort, hvarifrån han förskrifver sig, man funnit lämpligt att tillgripa nog underliga surrogat för sedlar; och denna omständighet torde äfven visa sedlarnes oumbärlighet, emedan eljest något rimligt motiv ej kan finnas för omförmälda beteende.

En sednare talare har sagt, att jag hänat läntagarne. Det trodde jag likväl ej, att någon skulle påstå; ty så dum är jag väl ändå icke. Hvad skulle bankerna lefva af, om de hänade läntagarne? En sådan fras låter visserligen bra, och kan falla sig lämplig för den, som önskar framkasta ett trätöfrö emellan läntagare och långifvare, men ens skenet af sanning kan den aldrig få. Jag blir troligen den siste att häna länesökande, och jag hänar för öfrigt ingen.

Samme talare yttrade äfven, att jag genom min motion äsyftat en omstörtning i det bestående. Jag har dock icke gjort annat än hvad konsekvensen fordrat för att åstadkomma ett sundt och godt bankväsende. Den sednare banklagstiftningen synes mig ock hafva allt mer och mer närmat sig dertill. Lagen af 1864 utgör en väsendtlig förbättring af den föregående lagstiftningen i ämnet, isynnerhet hvad beträffar grundfondshypotheken, hvilka, om de utgöras af in-teckningar i landtfastighet, skola vara inom halfva taxeringsvärdet, eller i stadsfastigheter, inom halfva brandförsäkrings- eller taxeringsvärdet. Derförrinnan antogos de mest besynnerliga papper såsom grundfondshypothek; kanalaktier och aktier i andra industriela företag, endast papperen af Konungens Befallningshafvande och direktionernas ombud ansågos såsom goda. Vidare har lagstiftningen gått framåt, genom att borttaga sedelutgifningsrätten på grund af kreditiver, då för dem icke var lemnad sådan säkerhet, som var med grundfondshypothek jemförlig. Många bäfvade härför och sade, att det ej skulle gå an, men det gick dock för sig. Jag tror att åtskilliga andra förbättringar kunna upptäckas i banklagen af år 1864. Hvad är emellertid naturligare, än att man vill gå ännu längre på den beträdda banan. Min förhoppning är ock, att steget skall tagas fullt ut till rörelsens konsoliderande, hvilket ej kan ske på annat sätt, än att man upphör att förvxla banksedlar med verkligt mynt och truga på folk sedlar, som de ej vilja hafva. Må detta uttryck icke uppfattas såsom någon missaktning af Statens Bank. Jag respekterar den visserligen och hoppas, att den dag ej må komma, då man ej gerna mottager Riksbankens sedlar.

Hvad sedelutgifningen beträffar, så synes man bäfva för ej blott de sedlar, som äro i rörelsen, utan äfven de som icke äro det. Jag har dock redan sagt och vill åtaga mig med siffror bevisa, att de ute-

löpande sedlarne minskas i mån af de enskilda bankernas tillökning i antal. Detta är ett faktum och kan ej bestridas.

Det yttrades af min granne till venster, såsom vederläggning af ett påstående han förmenade mig hafva framställt, att inga banker skulle bära sig utan sedelutgifningsrätt, det likväl två bankinstitutioner i hufvudstaden, hvarmed han förmodligen menade Skandinaviska Kreditaktiebolaget och Industriaktiebolaget, stode sig rätt bra utan sedelutgifning. Detta eger sin rättighet, och det är endast härvid att anmärka, att jag aldrig sagt, det banker ej kunna bära sig utan sedelutgifningsrätt. Bankerna i de större städerna kunna ganska väl bära sig derföretan, men icke så de i landsorten; och jag är öfvertygad om, att af 80 afdelningskontor, 50 icke skulle kunna stå sig utan sedelutgifningsrätt till följd af svårigheten att hålla kassa och betala ränta derå. Detta är hvad jag sagt och jag står dervid. Stockholms enskilda bank har en ganska liten sedelcirkulation, och det äfven till följd deraf, att det ej skulle gagna till något att släppa ut en större massa sedlar, hvilka genast skulle återvända till banken, såvida man icke vidtog särskilda åtgärder, som jag försport begagnas på andra håll, men synas mig vara hvarken lämpliga eller tillständiga. De större bankerna böra naturligtvis hafva sin plats i de större städerna; och för orterna böra finnes särskilda filialafdelningar. Så är förhållandet i Skottland, der ett antal sådana finnes vida öfverstigande det i Sverige, som dock har större folkmängd än Skottland. Mycket är i denna väg att önska och mycket måste göras, så vidt hela systemet ej skall utsätas för en strypning.

Samme talare yttrade sig om den oskäligen vinst privatbankerna skulle skörda, uppgående ända till 25 procent, och sade i sammanhang dermed, att han icke plågades af afundsjuke. Jag ber om ursäkt, men jag tillater mig betvifla såväl det ena som det andra. Någon bank har mig veterligen ännu icke gifvit 25 procent, ej ens 13 procent. Jag känner blott en bank, som lemnat 12 procent. Eljest hafva de gifvit 10, 9 och 6. Denna vinst kan man ej anse hvarken oskäligen eller afundsvärd, med hänsyn till den stora risk bankdelegarne löpa. Och just nedgåendet af denna vinst kommer att leda dertill, att bankernas antal så småningom kryper ihop. Rörelsen bär sig alldeles icke för åtskilliga och derföre måste de antingen förena sig för att dymedelst öka soliditeten och med större fördel drifva rörelsen, eller ock upphöra att existera.

Den oro, som man tror hafva sitt säte inom bankerna, förekommer egentligen derutom och afser ej blott dem utan äfven andra saker. Man finner sig ej belåten med något, allt måste ändras och det så fort som möjligt, men hvad man skall sätta i stället, derom synes man icke vara ense. Det går en oro genom tiden, såsom salig Wingårdh sade. Man lär väl dock få underkasta sig, hvad som komma skall, äfven om det skulle blifva aflåtandet af en sådan skrifvelse, som nu är i fråga; och jag utbeder mig, och det såsom en grace, att, om en skrifvelse kommer att aflåtas, i motiveringen må intagas de ord, Herr Schartau nyss yttrade, »att enskilda bankerna skött sig väl och medfört nytta till och med för sjelfva Riksbanken».

Friherre Raab, Adam: Den siste talaren yttrade, att det går en oro genom tiden, och att man vill omstörta allt men icke har något att sätta i stället. Jag hemställer dock, om ej han sjelf är en af dessa orostiftare, då han synnerligen genom sin motion om borttagandet af tvångskurs å Bankens sedlar velat åstadkomma en omstörtning, hvilken, enligt mitt förmenande, kommer att verka i högsta grad vådligt under närvarande förhållanden. Skulle detta förslag vinna framgång, då skulle lånebehöfvande komma att vidkännas de största olägenheter och förluster häraf.

Här talades nyss om de enskilda bankernas goda ställning, och att de verkat så mycket godt, att deras verksamhet ej borde upphöra. Jag kan medgifva detta i viss mån, men i andra afseenden vill jag dock bestrida bankernas helsosamma inflytande. För att bedöma frågan rätt, bör man bedöma bankerna i förhållande till rörelsen inom landet, se till i hvad mån de gagnat industrien och om de öka välståndet. I detta fall må frågas huru det varit besörjt med rörelsekapitalet, som bankerna tillhandahållit produktionen. Att det varit högst föränderligt och att utlåningen icke haft produktion till syfte, utan snarare varit för konsumtionens och importens tjänst är onekligt. Orsakerna härtill ligga i felaktiga bestämmelser för bankernas rörelseoperationer, dem penningeintresset sjelft beverkat sig, men hvarpå det helt säkert misräknat sig. En föregående talare har upplyst, att bankernas rörelsekapital nu skulle bestiga sig till 39 millioner Riksdaler. Man må förlåta mig det, men det förefaller mig nästan löjligt, att påstå det vår industri, med de dimensioner den tagit, skulle i närvarande stund kunna förläggas med 39 millioner Riksdaler. Man behöfver endast nämna siffran för att veta i hvilket betryck vår industri befinner sig. Redan under Gustaf III:s tid var det större, äfven Riksbankens inberäknadt. Det har funnits tider, då Riksbankens utlöpande sedlar utgjort (1855) 58 millioner, då utgjorde de enskilda bankernas 14 millioner och filialbankernas 5 millioner, eller tillsammans 77 millioner. Huru kommer det sig att bankerna inom vårt land icke kunnat verka mera förmånligt för produktionen? Enligt mitt förmenande deraf, att de icke operera på samma sätt som t. ex. de Skottska. Vexelrörelsen är hos oss en diskontsak, så framt man ej dermed menar accomodationsvexlar. Vexelrörelsen är produktionens lif. I alla industriella länder utgör vaxelbeloppet förnämsta delen af rörelsekapitalet. Men för att inympa det på våra förhållanden måste bankerna stiga ned till namn, som, fastän de tillhöra producenter, nu anses allt för obetydliga mot de prima som bankerna vid belaning af accomodationsvexlar fordra. Våra banker göra sig icke besvär att förlägga produktionen. De söka endast högsta vinst och lemna produktionen åt sitt öde. Vinsten vore dock icke mindre om de befattade sig med understödandet af industrien. Af hvilken ofantlig vigt det vore att få en verklig vaxelrörelse i gång kan envar lätt förstå, som inser huru gynnsamt ett sådant rörelsekapital vore för både banker och industrien. Om man tänker sig hos oss förhållandet under en kris, då bankerna måste draga in sina sedlar, och besinnar hvad verkan detta måste hafva på produktionen och rörelsen i allmänhet, en följd af det hos oss rådande sedelsystemet, så måste det medgifvas, att de enskilda bankerna till och med verkat ganska skadligt, vållat prisfall och

förluster. Med sådana principer till grund för bankrörelsen kan ingen egentlig produktion understödjas, hvarjemte med bankernas tillväxt och förstörde sedelemission Riksbankens säkerhet och realisationens bestånd hvarje ögonblick hotas. Man har talat om de skuldsatte och lånebehöfvande och funnit lämpligt att inskränka sig till att endast beklaga dem. Visserligen äro de beklagansvärde, men ock förtjente af bistånd, ty hvilka äro de egentligen? Jo! alla de producerande inom landet, hvilka för sin rörelse behöfva förlag. Förlag behöfva alla producenter. Svåra tider och prisfall hindra producenten att sälja och han behöfver penningar, för att fortsätta sin produktion, så framt han ej skall afskeda sina arbetare. Hade jordbrukaren i höstas haft tillräckligt förlag att köpa godt utsäde, så skulle landet blifvit räddadt från den stora olyckan att innevarande är få en ny missväxt på höstutsädet. Tänk! hvilka oerhörda förluster ensamt i brist af förlag. Men detta begripa icke dessa bankmenniskor, som hvarken ega folk att föda eller äro underkastade missväxter. Bankerna måste sträcka sin omvårdnad till produktionen inom landet och söka vidmagthålla krediten; men blifva ej producenterne af bankerna betjenade i män af produktionen utan endast i män af den säkerhet de genom accomodationsvexlar kunna ställa, så är det icke produktionens utan helt andra intressen bankerna besörja.

Af dessa anledningar finner jag behofvet i högsta grad påkalla tillsättandet af en komité, för utarbetande af ändamålsenligt lagförslag, rörande vårt finansväsende och våra penningeanstalter, ej allenast med hänsyn till privatbankerna utan ock med afseende å sjelfva Riksbanken; och instämmer jag i detta afseende i det af Herr Nordström framställda förslag.

Herr Frisk: Jag har begärt ordet endast för att tillkännagifva, att min nyss gjorda framställning i ämnet blifvit af Herr Wallenberg till en del oriktigt uppfattad. Någon vidare utveckling deraf vill jag emellertid nu icke göra, då jag är öfvertygad om, att de fleste af Kammararens ledamöter, hvilka måhända sjelfve varit medlemmar i bankdirektioner, rätt förstätt min mening, och jag icke anser skäl vara att genom en förlängd diskussion uppskjuta den stundande voteringen.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade yrkats dels bifall till Utskottets förevarande hemställan: dels af Herr Frisk, att Kammararen, med afslag å samma hemställan, skulle för sin del besluta att i underdänig skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla, att ingen ny enskild bank hädanefter måtte oktrojeras med sedelutgifningsrätt; dels af Herr Nordström, att Kammararen skulle afslå Utskottets hemställan och fatta ett så lydande beslut: »att hvarken ny sedelutgifvande bank må oktrojeras eller oktrojerna för nuvarande enskilda banker med sedelutgifningsrätt förnyas annorledes än med det förbehåll, att de skola vara skyldiga att underkasta sig de allmänna föreskrifter, som framdeles rörande sedelutgifning och bankrörelse kunna varda stadgade:» och dels slutligen att Utskottets hemställan skulle återförvisas.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition

på bifall till Utskottets ifrågavarande hemställan, hvarvid svarades många ja, blandade med nej, sedermera proposition på afslag derå och antagande af Herr Frisks förslag, hvartill svarades nej, vidare proposition på afslag å Utskottets hemställan och antagande af Herr Nordströms förslag, då svaren utföllö med många nej jemte åtskilliga ja, och slutligen proposition på återremiss af merberörda hemställan, hvilken proposition besvarades med många nej, blandade med ja, hvarefter och sedan proposition på bifall till Utskottets hemställan förnyats samt med många ja, blandade med nej, besvarats, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Flere ledamöter begärde votering.

Herr Grefven och Talmannen yttrade, det Kammaren egde att bestämma, hvilketdera af de öfriga yrkandena skulle utgöra kontrapropositionen vid den blifvande voteringen; och sedan Herr Grefven och Talmannen härefter framställt proposition derå, att återremiss af Utskottets hemställan skulle intagas i kontrapropositionen, samt härtill svarats många ja, blandade med nej, förklarade Herr Grefven och Talmannen sig hafva funnit ja öfvervägande.

Herr Nordström begärde votering om kontrapropositionens innehåll.

Sedan Kammaren, uppå Herr Grefven och Talmannens framställning, såsom nej-proposition vid voteringen om kontrapropositionens innehåll antagit afslag å Utskottets oftaberörda hemställan och bifall till Herr Nordströms i frågan afgifna förslag; uppsattes och justerades följande voteringsproposition:

Den, som vill, att, vid blifvande votering om bifall till Sammansatta Banko- och Lag-Utskottets hemställan i 1sta punkten af Utlåtandet N:o 2, kontrapropositionen skall innefatta återremiss af samma hemställan, röstar

Ja:

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antager Kammaren till kontraproposition vid voteringen afslag å meranämnda hemställan samt bifall till Herr Nordströms i frågan väckta förslag.

Sedan voteringspropositionen blifvit anslagen, verkställdes omröstningen; och befunnos vid dess slut rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 36;

Nej — 28.

Uppsattes och justerades följande voteringsproposition för hufvudvoteringen:

Den, som bifaller Sammansatta Banko- och Lag-Utskottets hemställan i 1sta punkten af Utlåtandet N:o 2, röstar

Ja;

Den det ej vill röstar

Nej;

Vinner Nej, återförvisar Kammaren denna hemställan.

Vid denna omröstningsutgång befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 38:

Nej — 24.

2:dra punkten.

Utskottets hemställan bifölls.

3:dje punkten.

Herr Frisk: Jag kan icke förstå, huru Banko-Utskottet kunnat framkomma med en sådan hemställan, som den i 3:dje punkten af Ut-lätandet; helst vid en tidpunkt sådan som denna, då en sorglig tilldragelse inom en enskild bank visat otillräckligheten af de kontroller, som för närvarande förefinnas, och nödvändigheten af deras skärpning. Jag hemställer derföre, att punkten måtte återremitteras till Utskottet, på det att detta måtte komma i tillfälle att afgifva ett lämpligt förslag i ämnet.

Herr Wallenberg: Jag trodde till en början, att Herr Frisk hade för afsigt att anmäla sin reservation mot det beslut, Kammaren, efter hvad mig tycktes, nyss fattade, men, som han framställt yrkande om återremiss, lärer frågan väl icke vara afgjord; och jag får i så fall yrka bifall till den föredragna punkten.

Friherre Raab. Adam: Saken är visserligen icke afgjord, ty, innan klubban föll, hade Herr Frisk redan begärt ordet. Jag undrar ej heller på, att han icke kunde finna sig belåten med Utskottets framställning, vid hägkomsten af den bedröfliga katastrofen i Örebro, som så tydligt visar nödvändigheten af skärpta kontroller. Som jag af Kammarens nästan enstämmiga »ja» på Herr Talmannens proposition om bifall till Utskottets hemställan på förhand inser, hvad utgång saken kommer att få, inskränker jag mig till att helt enkelt tillkännagifva mitt instämmande uti den af Herr Frisk uttalade åsigt.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden ä dels bifall till Utskottets förevarande hemställan och dels återremiss deraf; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till samma hemställan och då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

4:de punkten.

Utskottets hemställan bifölls.

5:te punkten.

Friherre

Friherre Raab, Adam: Jag ber att få återropa det yttrande, som af Herr Nordström nyss afgafs i en annan fråga och dervid han, under återopande af andra länders exempel, påpekade nödvändigheten af att åtminstone för hvarje vecka rapport afgäfvades, rörande privatbankernas ställning. Härigenom skulle större säkerhet vinnas, beträffande kännedomen om denna ställning, hvilken måhända ej alltid är sådan som man föreställer sig. Jag vill visserligen icke påstå, att detta är förhållandet, men möjligt är att så kan vara, och ur denna synpunkt tror jag Herr Rundbäcks motion hafva varit förtjent af ett bättre öde än det, hvaraf den i Utskottet drabbats. Jag ser intet skäl, hvarför ej privatbankerna skulle vara, likasom Riksbanken, skyldiga att afgifva officiella rapporter; och vinner denna min åsigt understöd inom Kammarerna, påyrkar jag återremiss af den föredragna punkten.

Herr Wallenberg: Jag vill fästa uppmärksamhet på, att man i denna fråga väl mycket sammanblandat förhållandena eller åtminstone icke gjort sig fullt klart för hvad man egentligen menar, då man begär, att enskilda bankerna skola afgifva rapporter. Är frågan endast om att afgifva kassarapporter, så tror jag sådana kunna lennas när som helst, men vill man utsträcka skyldigheten ända derhän, att rapporterna skulle omfatta bankernas förvaltning och ställning i alla afseenden, så tror jag det vore väl mycket begärdt, ty det skulle föranleda till ett oerhördt arbete, hvars resultat dock kanske ingen skulle bry sig om att taga notis utaf. Riksbanken borde väl ock i sådant fall föregå med godt exempel och afgifva officiella rapporter, synnerligast hvad beträffar den metalliska kassan, hvilket dock nu ej är händelsen. Jag har visserligen ej något emot offentlighet, tvärtom; men jag fordrar, att Riksbanken i detta afseende skall gifva de enskilda bankerna föredöme.

Hvad beträffar den här så mycket omtalade olyckshändelsen i Örebro, så tror jag att, hvilka föreskrifter man än meddelar, de ej kunna gifva skydd mot stöld och bedrägeri. Vill man se den saken, sådan den verkligen var, i all enkelhet, så berodde allt dervidlag på missbruk af ett kanske väl långt drivvet förtroende, hvilket åter var betingadt af en 30-årig verksamhet, hittills oklandrad. I dylika fall hjälper väl knappast den noggrannaste kontroll. Sanningen kräfver emellertid det erkännande, att i denna affär intet ligger Konungens Befallningshafvande till last, ty grundfonden befanns i behörigt skick, och vid den anställda inventeringen saknades intet af hvad som i sådant hänseende borde finnas.

Jag anhåller om bifall till Utskottets hemställan i den föredragna punkten.

Herr Schartau: Jag må öppet förklara, att jag icke väntat mig, det någon, som kan anses såsom målsman för dessa enskilda banker, skulle bestrida ifrågasatta allmänna kontroller. Om jag vore delaktig i styrelsen öfver någon sådan bank, skulle jag vara i högsta grad mån om, att de offentliga kontrollerna gjordes så skarpa som möjligt; jag skulle heldre se dem skärpta till ytterlighet, än motsätta mig något, som kunde anses betryggande.

Man har sagt, att, när Riksbanken föregår med exemplet, kan det

vara tid att lägga skarpare kontroller på de enskilda bankerna. Det är i sanning ett beqvämt sätt att draga sig ur spelet. Man har dessutom redan i allmänna tidningarne tillgång på uppgifter eller veckorapporter från Riksbanken, hvilkas riktighet, ehuru väl de ej äro af fullmäktige underskrifna, ingen torde sätta i fråga. Vill man hafva dessa uppgifter fullständigare, så går det ju an att derom framställa yrkande; men att återopa en förment brist på dylika från Riksbanken såsom motiv för de enskilda bankerna att undandraga sig skyldigheten att afgifva rapporter, är ett svepskäl, som jag icke trodde någon bankdelegare skulle vilja begagna; helst det torde knappt behöfva påpekas, att den misstanke är temligen allmänt rådande, att mängden enskild Banks kassaställning förhåller sig helt annorlunda mellan kvartalsinventeringarne än vid de regelbundet återkommande tidpunkterna för dessa.

Friherre Tersmeden: Jag är öfvertygad om, att ingen enskild bank skulle vilja undandraga sig de kontroller, som kunna anses behöfliga; och för min del får jag bekänna, att, om man kunde hitta på något lämpligare sätt för kontrollens utöfvande, än det Utskottet ansett att motionären menat, så skulle jag gerna gå in derpå.

Hvad beträffar rapporterna från Riksbanken, så har Utskottet upplyst, att deras offentliggörande föranstaltas, icke af Riksbankens styrelse, utan af vederbörande tidningsredaktioner enskildt. Herrarne torde minnas, huru dessa rapporter se ut. De äro ganska enkla, upptaga endast kassans ställning; och sådana rapporter kunna ganska väl dagligen afgifvas. Men är det åter fråga om så kallade kvartalsrapporter, så tror jag det vara väl mycket begärdt att ålägga de enskilda bankerna att afgifva sådana för hvarje vecka. Utan att vilja undandraga privatbankerna behöflig kontroll, anser jag mig icke kunna ingå på något förslag i den vägen, som ej har någorlunda rimlighet för sig, och något sådant förslag har ännu icke blifvit afgifvet.

Herr Wallenberg: Kammarrens ledamöter tyckas vara mycket måna om att komma på mig med någon räddhåga för kontroll å de enskilda bankerna; och det skulle nog vara behagligt för mängden; men lärer väl ej blifva händelsen. Jag anhåller att Kammarren måtte draga sig till minnes, hvad jag nyss yttrade i anledning af motionärens ifrågavarande framställning. Han säger i sednare delen af punkten b), att kontrollen kunde befrämjas genom afgifvande, jemte de hittills blott en gång i kvartalet lemnade redogörelser, af likartade rapporter med dem, hvilka af Riksbanken afgifvas. Då frågar jag billigtvis, om, när rapporterna skola vara *lika med Riksbankens*, det är för mycket begärdt, att Riksbanken utger *några* rapporter. Det är väl alldeles nödvändigt, att man får veta, huru dessa rapporter se ut, som man skall modellera sig efter, såvida meningen ej är att man skall taga till mönster de uppgifter, som tidningsredaktionerna behaga meddela, och hvilka de visserligen förskaffa sig genom några bankens tjänstemän, men som dock ej äro af officiell natur.

Efter man här talat om de Skottska bankerna och äfven omnämnt deras rapporter, så må jag förklara, att jag ej har något emot, om likartade föreskrifter, som gälla för dessa, meddelas för de enskilda bankerna.

Några officiella rapporter afgifva dock icke de förstnämnda, ty detta är en obekant sak i Skottland, och de uppgifter, som i tryck förekomma, inskränka sig till meddelanden om sedelutgifningen och kassan.

Jag upprepar ytterligare, att jag ej har något emot alla möjliga slags kontroller och föreskrifter, i synnerhet om de äro sådana, att de kunna verkställas och efterlevas.

Herr Hasselrot: Den meningen tyckes hafva gjort sig temligen allmänt gällande, att de enskilda bankerna böra underkastas skarpare kontroller; och såsom verksamt medel i detta afseende har man ansett afgifvandet af officiella rapporter i hvarje vecka. Huru vidsträckta dessa rapporter böra vara, eller hvilka föreskrifter rörande dem lämpligen kunna meddelas, besitter jag icke nog sakkunskap för att kunna afgöra. Dock tror jag ej, att för dem, som äro hemmastadde i ämnet, någon synnerlig svårighet skall möta att framställa ett lämpligt förslag; men som, i allt fall, ett dylikt bäst kan inom Utskottet affattas, hemställer jag om punktens återremitterande.

Herr Nordenfelt, Enar Wilhelm: Yrkandet i den förevarande motionen afser en skärpning i den offentliga kontrollen å privathankerna. Om jag ej orätt minnes lagen rörande denna kontroll, så förpligtar den Konungens Befallningshafvande att tillse, att bankerna ej öfverskrida de genom reglementet dem medgifna rättigheter. Om denna skyidighet fullgöres af Konungens Befallningshafvande, så ligger deri en vida starkare kontroll än den, som kan beredas genom rapporter, vare sig att dessa afgifvas i hvarje månad eller i hvarje vecka, i synnerhet som de vanligen ej blifva lästa af många. Skulle en bank sköta sina affärer så, att någon fara blefve å färde, så kunde detta ej gerna blifva obekant för Konungens Befallningshafvande, som säkerligen då ej skulle underlåta att fullgöra sin skyldighet. Konungens Befallningshafvande är, såsom man vet, ovilkorligen berättigad att, när som helst, se bankens räkenskaper. Denna kontroll anser jag tillfyllestgörande och yrkar bifall till den föredragna punkten.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utskottets förevarande hemställan och dels återremiss deraf: framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till Utskottets hemställan och, då deryid svarades många ja jemte åtskilliga nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

6:te punkten.

Grefve Mörner. Carl Göran: Jag vill blott fästa uppmärksamheten på ett resonnement i Utskottets motivering, som förefaller mig litet besynnerligt, då det är fråga om en lagförändring. Utskottet anför nemligen, såsom skäl för sitt afstyrkande af motionen, bland annat, att de enskilda banker, hvilka för närvarande finnas, äro uti sina oktrojer berättigade att utgifva sedlar å 5 och 10 R:dr; hvadan således, om den af motionären föreslagna inskränkning nu påbjödes, det förhållande

skulle inträffa, att, när nya banker inrättades, dessa komme att befinna sig i en annan ställning, beträffande villkoren för sin verksamhet, än de redan varande. Går man ut från den åsigten, så skulle aldrig någon förändring uti nuvarande lagstiftning för de enskilda bankerna kunna vidtagas, emedan nya banker städse kunna komma att uppstå och äfven oktrojtiden för nuvarande banker icke samtidigt löper till ända. Att begagna detta såsom skäl, synes mig derföre verkligen vara att nyttja ett skäl, som bevisar för mycket.

Jag har ansett mig icke böra underlåta att anmärka detta; men som jag nu icke har anledning tro, att Kammaren kan vara benägen fatta några för de enskilda bankerna ofördelaktiga beslut och ej onödigtvis vill hos någon af Kammarens ledamöter väcka några mindre gynnsamma känslor som kunde störande inverka på den nattro, som jag hoppas vi alla snart måtte få njuta; afhåller jag mig från att framställa något yrkande i nu under öfverläggning varande fråga.

Öfverläggningen förklarades slutad och Utskottets hemställan bifölls.

Kammaren åtskiljdes kl. 11 e. m.

In fidem
O. Brakel.